Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА — SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: "Svoboda", 81-83 Grand St., Jersey City 3, N. J.
Телефон: HEnderson 4-0807, 4-0237
Тел. УНС.: HEnderson 4-1016

РІК LXI. Ч. 152. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, П'ЯТНИЦЯ, 17-го ЛИПНЯ 1953. П'ЯТЬ ЦЕНТІВ — FIVE CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, FRIDAY, JULY 17, 1953. No. 152. VOL. LXI.

УХВАЛЕНО ЗАКОН ПРО ПОДАТОК ВІД НАДМІРНИХ ПРИБУТКІВ

Вашингтон. — Сенат ухвалив великою більшістю закон про продовження податків від надмірних прибутків корпорацій. Ухвалення цього закону уважають великим успіхом президента Айзенгавера. За цей закон йшла довга боротьба в Палаті Репрезентантів, де голова комісії способів і метод Рід не хотів узяти під наради комісії цього закону, бо вважав його зломанням обіцянок, які давали республіканці під час виборчої кампанії, говорячи про зменшення податків. Сенатор Юджен Д. Міллікін з Колорадо перед голосуванням наводив слова Айзенгавера, який не бажав жадних поправок в цьому законі ,бо ті поправки унеможливили б швидке його ухвалення. Після промови сен. Міллікіна деякі сенатори зрезиґнували із пропонованих поправок, а внесені поправки відкинули більшістю 52 до 34 голосів. В цій більшості були 36 республіканців і 16 демократів, а за поправками голосували 9 республіканців і 25 демократів. Після відкинення поправок повний Сенат негайно прийняв закон про продовження податку від надмірних прибутків корпорацій. Закон важний до 31 грудня ц. р., і він діє назад від 1 липня ц. р. Цей податок дасть $800,000,000 доходу, і вможливить скласти бюджет на рік 1955 без недобору. Цей податок платять коло 50,000 з усіх 425,000 корпорацій. Він виносить 82% від тих прибутків, які вищі від 83% прибутку, який корпорації мали в трьох роках найкращого зиску, це значить в роках 1946 — 1949. Уряд президента Айенгавера признає, що цей податок „не справедливий", але не може з нього зрезиґнувати, бо тоді поглиблював би інфляцію та не міг би проєктувати бездефіцитового бюджету на фінансовий рік, що починається 1 липня 1954 року. Після відкинення поправок тільки кілька сенаторів голосували проти закону, який негайно переслали до Білого Дому до підпису.

АЙЗЕНГАВЕР ЗАКЛИКАЄ НЕ ЗМЕНШУВАТИ ЗАКОРДОННОЇ ДОПОМОГИ

Вашингтон. — Президент Айзенгавер ще раз закликав конґресменів — членів комісії видатків, щоб вони не зменшували видатків, передбачених для закордонної допомоги в сумі $5,157,232,000. Конґрес, після вирівняння розходжень щодо видатків на закордонну допомогу між Палатою Репрезентантів і Сенатом, ухвалив згадану суму, яку ще переглядають комісії видатків Палати Репрезентантів і Сенату.

КАНАДІЙСЬКИЙ ПРЕМ'ЄР І МІНІСТРИ ВІТАЮТЬ КОНГРЕС УКРАЇНЦІВ КАНАДИ

Канадійський прем'єр міністрів Луї Лоран, федеральний міністр юстиції Стюарт Гарсон, державний секретар Дж. В. Пікерсґіл, ґубернатор стейту Манітоба Мек Віліямс, прем'єр стейтового уряду Кемпбел, мейор міста Вінніпеґ й інші чільні канадійські державні мужі і політики були почесними гістьми Конґресу Українців Канади, що в днях 8-11 липня ц.р. відбувся у Вінніпеґу, та виголосили на ньому промови й привіти. Представники канадійського офіційного світу підкреслювали великі заслуги української етнічної групи в Канаді, зокрема українських організацій, установ і преси для єдности держави, зложеної із громадян різно-національного походження, — заслуги для господарського й культурного піднесення цієї найціннішої частини Британської Імперії.

Конґрес Українців Канади відбувається що три роки і скликує його екзекутивний орган, Комітет Українців Канади. Цей останній (УКК) складається, як відомо, із усіх найчільніших політичних і громадських канадійсько-українських організацій, якими є: Братство Українців Католиків (його голова є головою КУК), Союз Українців Самостійників, Українське Національне Об'єднання й Українські Канадійські Воєнні Ветерани. Складовою організацією КУК є також Українська Робітнича Організація. 11 інших українських установ і організацій в Канаді зголосило своє приступлення до КУК і вони прислали вже на Конґрес своїх делегатів. Здебільшого, це новостворені організації із членством зпоміж новоприбулих після 2-ої світової війни. Загалом на пленарних засіданнях Конґресу було 600-700 осіб.

Відкрив Конґрес президент КУК, адв. А. Яримович, а головували за чергою 7 предсідників, що були вибрані пленумом. Вияснення в різних справах давав урядуючий директор КУК, Володимир Кохан (колишній посол від УНДО до сойму у Варшаві) і координатор інж. Володимир Коссар.

Проєктовані резолюції, підготовлені вже заздалегідь покликаними для цього комісіями КУК, підлягали дискусії на пленарних засіданнях Конґресу. Найпалкіші дебати йшли на Ідеологічно-Програмовій Комісії, що її доповнено членами Конґресу, і на самому пленумі Конґресу над резолюціями, що їх виготовила і предложила ця Комісія.

РОЗМІРИ КРЕМЛІВСЬКОЇ ЧИСТКИ ПОШИРЮЮТЬСЯ

Москва. — „Правда", орган Центрального Комітету Комуністичної партії, та теоретичний орган партії „Комуніст", назвали в своїх статтях найбільшими і найнебезпечнішими ворогами тих, що ведуть шкідливу роботу під маскою комунізму. При цьому вони пригадали науку Леніна і Сталіна, щоб час від часу переводити основні чистки, щоб таким робом партія могла позбутись шкідників і залишитись чистою. До таких шкідників зараховують ці партійні органи тепер Берію та його спільників. Вони теж закликають партію, щоб держала „систематичний і твердий" контроль над міністерством внутрішніх справ, керівником якого був Берія.

Разом з тим почалась широко закроєна чистка, звернена проти тих шкідників, про які згадують „Правда" та „Комуніст". Її переводять тепер в першу чергу в Грузії, батьківщині Берії та Сталіна, бо якраз в цій країні є „тисячі шкідників", що позаймали визначні становища завдяки Берії. Московське радіо проголосило, що вже виключено з грузинської комуністичної партії Вол. Г. Деканозова, міністра внутрішніх справ Грузії. Правдоподібно його усунено теж і як міністра. Разом з Деканозовим згадало радіо ще шість інших визначних грузинів, прихильників Берії, що були на визначних місцях. Деканозов був свого часу совєтським послом до націстівської Німеччини, а теж і заступником міністра закордонних справ. Становище міністра внутрішніх справ в Грузії заняв він тому три місяці, занявши місце ген. Рухадзе, якого обвинувачувано в переслідуванню невинних робітників та ширенню ненависти між совєтськими народами. Центральний Комітет Комуністичної Партії Грузії, що покарав Деканозова, виключив з Комітету ще й старого комуніста Мамулова, що його брали за прихильника Берії. Центральний Комітет осудив теж Берію за його „злочинну, протипартійну та протидержавну діяльність".

Про подібні чистки доходять вісті вже й з інших країн, зокрема з Естонії, де звільнено з посади міністра справедливости Івана Усенка.

Комуністичному діячеві загрожує депортація

Іміґраційні чинники не прихилилися до відклику проти депортації Макса Янґа, який вживав також імени Борис Річард Данімен. Янґ має тепер 49 років, народився „в російській Україні" й прибув до ЗДА в 1922 році. Як член комуністичної партії в Росії, Янґ проявив себе дуже активним в поширюванні комуністичних гасел в ЗДА. Особливо активно працював він серед молоді і був членом виконної комісії комсомолу. Його шваґер Бен-Ґолд займає також високе становище в комуністичному русі. Янґ перебуває на острові сліз (Елліс Айленд) біля Ню Йорку.

Бувший комуніст свідчить про комуністичних стейтових урядовців у Олбані

Олбані, Н. Й. — Перед підкомісією протиамериканських дій в Палаті Репрезентантів зізнавав бувший комуніст і бувший урядовець Нюйоркського стейту Джан М. Дейвіс. Він сказав, що в роках 1946-1947 стейтові урядовці в Олбані творили хребетний стовп комуністичної партії в цьому місті, але він одночасно твердив, що комуністам не вдалося впливати на політику стейтового уряду. Дейвіс належав до компартії від 1939 до 1947 р. Він подав, що в 1947 р. було 47 комуністів у Олбані, а між ними аж 9 стейтових урядовців. Із Дейвісом зізнавали ще шість інших бувших урядовців-комуністів, які або самі залишили стейтову працю, або їх звільнили. Всі вони відмовлялися відповідати про свою комуністичну діяльність, користаючи з своїх конституційних прав. Між теперішніми стейтовими урядовцями знаходиться тільки один комуніст Семоел Івенс, що працює в фінансово-податковому відділі. Він покинув компартію, і його будуть переслухувати в найближчих днях.

Відгуки Вашинґтонської конференції

Назагал в усіх західньоевропейських столицях дуже вдоволені вислідами п'ятиденної конференції міністрів закордонних справ ЗДА, Англії і Франції у Вашинґтоні. Загальне враження в Англії, що у Вашинґтоні осягнено компроміс поміж пропозицією Черчила з 11-го травня ц.р. довести до зустрічі „великої чвірки", себто прем'єрів Англії і Франції, през. Айзенгавера і Маленкова, та поміж первісною нехіттю Америки взагалі розмовляти безпосередньо з Совєтами, поки ці останні не докажуть своєї доброї волі ділами, а не словами. Вправді ліво-соціялістична і комуністична преса в Англії називає вашинґтонські висліди „програною англійської дипломатії", але ліберальна й консервативна преса вітають добутий компроміс. Лейбуристи схиляються тепер до думки, щоб з'єдинення Німеччини осягнути на базі її невтралізації, а не пов'язання із Заходом. Виринув теж погляд, щоб — у зв'язку з пропозицією східньо-німецького уряду переговорити з західніми німцями щодо вільних виборів в цілій Німеччині — передати справу з'єдинення Німеччини взагалі німцям і покищо до неї не вмішуватися. Дипломатичні круги в Лондоні вдоволені, що запрошення Москви на конференцію із трьома західніми міністрами закордонних справ вийшло від Заходу перед будь-яким подібним кроком Совєтів.

У Парижі дуже вдоволені вислідами вашинґтонських нарад. Паризька преса підкреслює заслугу міністра Бідо, що переконав секретаря стейту Доллеса про конечність безпосередніх розмов з Совєтами для з'ясування реальних можливостей замирення на найболючішому відтинку, яким є німецька справа. Французи вдоволені, що Америка не узалежнює своїх розмов з Совєтами від попередньої ратифікації Францією Европейського Оборонного Пакту, що її самі французи зв'язують з конечністю дійти до порозуміння з німцями щодо области Сари.

Вдоволення вислідами конференції трьох міністрів закордонних справ панує також в німецьких урядових колах, себто в уряді Аденауера та його прихильників. Підкреслюється, що три західні великодержави поставили справу об'єднання Німеччини на першому місці всіх міжнародніх проблем та пішли назустріч німцям, які бажали конференції чотирьох окупаційних великодержав у цій справі. Зате голова німецьких соціялістів д-р Оленгаур, який перебуває тепер на Міжнародньому Соціялістичному Конґресі у Швеції, критикує постанову трьох міністрів, щоб радити з Совєтами щойно під кінець вересня, бо бачить у цій даті виразну підтримку уряду Аденауера в його передвиборчій кампанії. Справа об'єднання Німеччини, мовляв, стоїть понад партіями і повинна бути унезалежнена від висліду виборів, що відбудуться в західній Німеччині 6-го вересня ц.р.

ЗАХІДНІ ВЕЛИКОДЕРЖАВИ ЗАПРОПОНУВАЛИ СОВЄТАМ ВІДБУТИ СПІЛЬНІ НАРАДИ

Вашинґтон. — Уряди ЗДА, Британії і Франції звернулися до Москви, щоб відбути спільні наради в догідному для всіх партнерів пункті. Наради ці мали б відбутися „приблизно в кінці вересня" і мали б бути присвячені об'єднанню Німеччини та непідлеглості Австрії. Усі три держави переслали до Москви однакового змісту ноти, що їх опрацьовано на підставі домовлености під час нарад трьох міністрів закордонних справ у Вашинґтоні. Ноти підкреслюють, що на проєктованій зустрічі повинні бути розглянені дві найголовніші справи, що торкаються Німеччини, а саме: 1. Влаштування вільних виборів в усій Німеччині, включаючи й Берлін. З цим невідривно полученe забезпечення свободи рухів, діяльности політичних партій, преси тощо. 2. Вияснення умовин створення вільного всенімецького уряду з свободою дій у внутрішніх і зовнішніх відтинках. Одночасно має бути вирішена справа дійсної незалежности Австрії, з якою має бути підписаний окремий договір. У нотах підкреслюється, що пильність німецької справи пригадали недавні події в Східній Німеччині та в Берліні й що полагодження нерозв'язаного досі положення в Німеччині й Австрії є суттєве для відпруження в Европі. Предложення західніх великодержав передбачає зустріч чотирьох міністрів закордонних справ, а не зустріч голів цих держав, як це бажав В. Черчил. Щодо місця припускальної наради, існують поголоски, що нею може бути тиха невтральна країна, якою є Швайцарія. Поскільки в західніх країнах відомість про зміст звернення до Москви була стрінута прихильно, то дипломати в Москві сумніваються, чи Кремль буде задоволений обмеженням розмов на проєктованій конференції до справ Німеччини й Австрії й до зниження рівня конференції, на якій будуть присутні лише міністри закордонних справ.

Протинаступ альянтів на Корейському фронті

Токіо. — 45,000 альянтських військ, із сильною піддержкою з'єднань бомбардувальників, танків і гарматнього вогню, перейшло до протинаступу на фронті в Кореї, щоб відзискати територіяльні втрати, понесені за останньої комуністичної офензиви. У цій контр-атаці взяли участь три південно-корейські дивізії та — неназвані ближче — американські частини. Альянтська атака була попереджена гураґанним артилерійським вогнем. Наступ пішов, як сказано в повідомленні, „на широкому фронті". Зрештою, всі подробиці, що торкаються цієї альянтської військової дії, держані у строгій тайні. Відомо тільки, що зараз після першої проти-атаки південно-корейські війська відбили одну милю з втраченого раніше терену. До Кореї прибув літаком головний командувач військ Об'єднаних Націй, ген. Марк Кларк для переведення нарад з командувачем 8-ої армії, ген. Тейлором та для відвідин фронту. Ген. Кларк заявив лише коротко, що центральний відтинок фронту „здається опанований". Один із високих альянтських старшин висловився, що „ми рушили вперед і не бачу, як щонебудь могло б нас зупинити". На західньому відтинку бойового фронту знаходиться разом із південно-корейськими військами син президента Айзенгавера, майор Джан Айзенгавер. Він сказав: „Наша лінія стабілізована". Південно-корейський командувач, ген. Паїк, заявив коротко, що „наша піхота робить добрі поступи". У боях беруть участь сильні з'єднання американських танків і бойових літаків. Над північною Кореєю зістрілено три совєтські МІҐ-и. На бойовому фронті перестав падати зливний дощ, що утруднив був червону офензиву.

Мир залежить від доброї волі комуністів

Вашинґтон. — Волтер С. Робертсон, заступник секретаря стейту для справ Далекого Сходу, що був спеціяльним делеґатом президента Айзенгавера для розмов із президентом південної Кореї Синґменом Рі, вернувся до Вашинґтону і впродовж 40-ка хвилин склав, у присутності секретаря стейту Дж. Ф. Доллеса, звіт президентові Айзенгаверові про своє перебування в Сеулі. Сам Робертсон, як і секретар стейту Доллес підкреслили, що тепер залежить виключно лише від ворога, чи прийде в Кореї до замирення. Обидва американські державні мужі висловлювалися в своїх заявах до американської преси про Синґмена Рі, як про „доброго приятеля і союзника". Секретар стейту славив заслуги Робертсона, що „зробив дуже добру роботу", переконавши Синґмена Рі про потребу йти разом з американцями в їх політиці у справі Кореї. Американські чинники у Вашинґтоні далі вірять, що комуністи рішилися зробити мир в Кореї і що до того миру прийде, хоч останні події на воєнному фронті в Кореї і в переговорах у Панмунджомі цісю вірою дещо захитали.

ЗАПРОЄКТОВАНА ПОДОРОЖ ШЕФІВ ШТАБІВ

Шефи штабів. задумують відбути спільну подорож по найголовнішим пунктам військового устаткування і атомової зброї, щоб наочно переконатися в положенні справ тієї ділянки крайової оборони. Подорож має розпочатися 28 липня і в ній візьмуть участь, окрім адмірала Артура Радфорда, ген. М. Б. Ріджвей від армії, адм. Р. Б. Карні від маринарки та ген. Н. Ф. Твайнінґ від повітряних сил.

Переслухані висловлюються за модернізацію управи міста Ню Йорку

Ню Йорк, Н. Й. — В Ню Йорку відбуваються переслухування в справі модернізації управи найбільшого в світі міста. Більшість переслуханих в цій справі заявилися за тим, щоб побіч вибираного посадника міста урядував його заступник або директор, що був би іменованим фахівцем, а не вибираним виборцями урядовцем. Цей директор, чи заступник посадника, мав би річну платню від $ 30,000 до $ 36,000 річно, і не змінявся б із кожночасними виборами.

ДЕ ҐАСПЕРІ СКЛАВ СВІЙ 8-МИЙ КАБІНЕТ

Рим. — Альчіде де Ґаспері, голова італійських християнських демократів, склав свій восьмий з черги післявоєнний кабінет міністрів. Сам де Ґаспері є прем'єром і міністром закордонних справ. Частина міністрів займала становища міністрів або їх заступників у попередньому кабінеті. Новий італійський уряд, хоч складається з членів лише одної партії, має той сам політичний характер, що попередні.

Японія відбудовує оборонну силу

Токіо. — Розпочались тут формальні американсько - японські переговори над заключенням умови про взаємну безпеку, за якою Америка помогла б Японії відбудувати її власні оборонні засоби. У зв'язку з цим стоїть проблема підвищення дозволеного Японії мировим договором контингенту війська та відкликання з Японії зовсім американських військ.

В Ірані загострилась політична криза

Тегеран. — Дальших вісім послів в іранському парляменті („Майліс") зреклося своїх мандатів. Разом із попередніми зреченнями це вже 35 послів зреклося мандатів, в якому залишилися тепер лише 44 посли. Потрібне кворум для скликання парляменту є 69 послів, так, що опозиція до теперішнього прем'єра Моссадека спаралізувала функціонування парляменту. Моссадек погрожує переведенням всенароднього референдум, чи треба розв'язати парлямент, із чим не погоджується багато його прихильників. Проте таке референдум таки відбудеться вже мабуть найближчого вівтірка, попереджене в понеділок радіопромовою Моссадека до народу. Тимчасом відбулись у Тегерані демонстрації, під час яких прихильники Моссадека кричали: „Моссадек або смерть!"

ПРЕЗИДЕНТ ПРОПОНУЄ ДАТИ ДОПОМОГУ ОБШИРАМ, ЗНИЩЕНИМ ПОСУХОЮ

Вашинґтон. — Президент Айзенгавер звернувся до Конґресу з предложенням приділити допомогу південно-західнім стейтам, що потерпіли від довготривалої посухи. Ці додаткові приділи департаментові хліборобства мають рівнятись 150,000,000 долярів і будуть зужиті на підтримку занепалим хліборобським та тваринницьким фармам південного-заходу. Звернення президента, переслане на руки спікера Палати Репрезентантів, обосновує потребу допомогти обширам, які останні чотири роки страждають від посухи, що становить поважну загрозу народньому господарству і вимагає негайної помочі. Одночасно з тим президент підкреслює, що допомога у всекрайових розмірах йде рівнобіжно з поміччю, яку загрожені області мають з стейтових, місцевих і приватних джерел. Пильність приділу допомоги тим пекучіша що обшир, де існує загроза, довелося поширити й тепер президент зараховує до нього додатково тридцять два райони на півдні Міссурі.

Одночасно виявлено загрозливе положення сільського господарства в двох стейтах на сході країни, а саме в Ню Джерзі та Ню Йорку. Тут вже шість тижнів немає дощу і рослинність на городах і полях опинилася під поважною загрозою. Посуха ця наступила після неперервних дощів в першій половині року й була несподіванкою для місцевих господарів. Особливо тяжке положення помічається в найближчій до метрополії Ню Йорку районі — Лонґ Айленд.

ПОЛІТИЧНІ РОЗХОДЖЕННЯ МІЖ УКК І АМЕРИКАНСЬКИМ КОМІТЕТОМ В КОНҐРЕСОВІМ РЕКОРДІ

Політичні різниці, які заіснували між Українським Конґресовим Комітетом та Американським Комітетом Визволення з-під Большевизму, а які зясовані офіціяльно й докладно в заявах тих установ, видруковані вже в Конґресовім Рекорді. І так, в Рекорді з 8 липня є поміщена програма Українського Конґресового Комітету та його відношення до акції Американського Комітету для Визволення Народів Росії, назву якого змінено пізніше на Американський Комітет для Визволення з-під Большевизму. Конґресмен Тимоті П. Шіґен з Іллиной, звертаючись до Палати Репрезентантів, щоб помістити в Рекорді цю програмову заяву УКК, виготовлену проф. Левом Добрянським, головою цеї організації під датою 10 квітня 1953, звертає увагу, що поневолені Росією народи можуть в недалекій будуччині підняти повстання, а тоді Україна відграватиме першу ролю в змаганнях до самостійности. Український Конґресовий Комітет, каже Шіґен, піддержує національного духа в Україні й серед українців в Америці й намагається різними способами подати вістку своїм рідним в Україні, що американський нарід хоче бачити їх вільними. Вже з цього боку заява проф. Л. Добрянського, як голови УККомітету, каже він далі, заслуговує на те, щоби була поміщена в Конґресовім Рекорді для ознайомлення з нею ширших американських кіл.

Знов в Конґресовім Рекорді з 9 липня поміжено на внесення конґресмена Т. П. Шіґена відповідь УККомітетові та проф. Л. Добрянському, яку надіслав йому 23 квітня віцеадмірал Л. С. Стівенс, голова Американського Комітету для Визволення з-під Большевизму. Конґресмен Шіґен зазначив, що безпека нашої країни вимагає, щоб добре розуміти становище Американського Комітету та належно його оцінити. А в Конґресовім Рекорді з 10 липня поміщено, теж на внесення конґресмена Шіґена, відповідь, яку дав проф. Л. Добрянський під датою з 1. липня 1953 адм. Л. С. Стівенсонові на його обширне меморандум з 23 квітня, вияснюючи, чому українські, як теж й інші неросійські групи, не можуть брати участи в акції Американського Комітету, та чому вони відносяться з недовір'ям до цілей та діяльности цього Комітету. Конґресмен Шіґен заявив в Палаті Репрезентантів, що УККомітет це „дуже активна організація, яка працює для визволення українського народу, поневоленого російським комунізмом", але що Американський Комітет для визволення з-під большевизму має „подібні цілі", то треба добре пізнати різниці, які заіснували між тими Комітетами.

ВТРАТИ В КОРЕЇ ДІЙШЛИ ДО 138,000 ОСІБ

Останнє офіційне повідомлення про американські втрати в людях на Корейському фронті каже про зріст втрат за останній тиждень на 332 душі, разом до цифри 138,246 душ. У тому числі є 24,804 вбитих, 100,597 ранених, 2,917 полонених, 8,402 загублених і 1,526 незнаної долі. Ці втрати не включають останньої комуністичної офензиви. Наведені цифри втрат торкаються лише американців.

СОВЄТИ ЗАПРОПОНУВАЛИ МІЛЬЙОН ДОЛЯРІВ ОБ'ЄДНАНИМ НАЦІЯМ

Женева. Совєтський уряд несподівано заявив сьогодні готовість дати 4 мільйони рублів для технічно допомогового фонду ОН відсталим країнам впродовж 1953-го року. Пропонована в золотих рублях сума, рівняється одному мільйонові долярів. Цю заяву зробив совєтський представник на сесії Економічної і Соціяльної Ради О.Н. в Женеві.

ЧЕРВОНИЙ КИТАЙ ПРОТИ „ЗМОВИ" ЗДА З РІ

Токіо. — Перемир'я в Кореї може скінчитись новою невдачею, якщо червоний Китай обстоюватиме далі свій протест проти тайних договорів, підписаних між З'єдиненими Державами і Синґменом Рі, президентом Південної Корейської Республіки. До того червоний Китай домагається від ЗДА запоруки, що Рі буде притримуватись постанов перемир'я. Червоне китайське радіо твердить, що нема найменшого сумніву щодо цього, що Рі та спеціяльний висланник президента Айзенгавера, Волтер С. Робертсон, заключили певні тайні умови. Одною з тих умов є зобов'язання З'єдинених Держав допомагати далі Південній Кореї, коли б вона почала нановo війну по підписанню Об'єднаними Націями перемир'я. Те саме радіо критикувало також і делеґацію Об'єднаних Націй, що не обзивалась в час останніх нарад, де впродовж п'яти мінут панувала цілковита мовчанка, бо ніхто не забирав слова, не маючи що сказати. Серед таких обставин, читаємо в комунікаті з Пекіну, важко припускати, щоб з перемир'я вийшло щось путнього, зокрема тоді, коли ЗДА не дадуть ґарантії, що Рі не почне нановo війни.

СВОБОДА SVOBODA
Український щоденник UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	5.25	Six months	5.25
На три місяці	2.75	Three months	2.75
В Джерзі Ситі і закордоном:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$12.00	One year	$12.00
На пів року	6.50	Six months	6.50
На три місяці	3.50	Three months	3.50

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

ШКІДЛИВА ПОВЕДІНКА

Трапився в Конґресі небувалий випадок: з Сенатської підкомісії урядових дій вийшли в час її нарад три її члени-демократи, а саме сенатор МекКліллен з Аркенсо, Саймінґтон з Мізурі і Джексон з стейту Вашинґтон. Це була демонстрація проти сенатора МекКарті з Висконсин, що є головою комісії, як й інших членів-республіканців, що голосували за те, щоб дати голові право добору працівників, потрібних для підготовчої праці комісії. Наразі ще певно не знати, чи демократичні члени комісії будуть далі вести обструкцію, чи вернуться і братимуть участь в дальших нарадах. Вони є в комісії в меншості і були переголосовані тим разом тільки одним голосом.

Не зважаючи на те, що далі станеться, цей вчинок демократів в комісії є унікатом, якого досі не було в цілій історії Конґресу. Члени-демократи комісії можуть, очевидно, мати цілковиту рацію, коли ставляться до сенатора МекКарті з резервою, як іде про його добір працівників, звичайно високо платних знавців з різних ділянок. Їхнє право домагатись, щоб уся комісія рішала про такі призначення, що вони й робили. Питання обертається одначе біля цього, чи треба було їм опускати залю і маніфестаційно виходити, як їх переголосовано, хоч би навіть тільки одним голосом. Саме це є тепер предметом широкої дискусії. Тут уже не мова про сенатора МекКарті, ні заанґажування ним бувшого методистського проповідника Дж. Б. Метюса до праці в бюрі комісії, що його мусів сенатор теж і на домагання членів-демократів, тепер звільнити за його статтю, в якій він закинув протестантським церквам, що мають яких 7,000 духовників, що схиляються до комунізму. Справа в тому, чи розумно поступили члени-демократи, вийшовши з залі нарад, як їх переголосовано. Також звільнення Метюса під тиском протестів є деким заквестіоноване. Питають, чи годиться так поступати, не даючи людині навіть нагоди сказати щось на свою оборону, себто не переслухавши її.

Дейвид Лоренс, вашинґтонський коментатор часопису „Ню Йорк Гералд Трибюн" є тої думки, що поступок членів-демократів в підкомісії, головою якої є сенатор МекКарті, є „деструктивною поведінкою". Виходити з залі нарад, чи абсентуватись ради протесту, значить позбавляти себе права апеляції до повної комісії, чи до цілого сенатського збору. „Гірку пиґулку", пише він, треба було не раз проковтнути республіканським членам конґресових комісій, коли вони були в меншині за демократичної адміністрації. Проте вони ніколи не вживали такої тактики, щоб виходити з залі нарад, чи не з'являтись на нарадах, щоб таким чином виявляти свій протест. Члени комісій, що їх вибирають в Палаті Репрезентантів і Сенаті, мають сповняти важливі функції. До дуже важних комісій належить зокрема та, що її головою є сенатор МекКарті. Ця комісія добирається до таких осіб, яких іншим способом не можна б покликати на переслухання, як придержуватись законних приписів. Тут діло з тими, що брали участь в підривній комуністичній роботі, чи були прямо аґентами та шпигунами Кремлю. Це дуже сумно, що треба було Конґресові братися ще й за таку працю. Але вона куди важливіша для добра країни, як помилки тої, чи другої особи в комісії.

Цілком слушно завважує „Ню Йорк Таймс", що треба б Конґресові ухвалити реґулямін, який не допускав би таких нетактовних вчинків, які закидають сенаторові МекКарті. Але з другого боку годі теж толерувати, щоб нельояльні елементи закривали свою зрадницьку роботу, покликаючись при переслуханнях на П'яту поправку Конституції й відмовляли комісії відповіди на запит приналежности до комуністичної партії в минулому чи теперішньому.

Як бачимо, гостра критика поведінки сенатора МекКарті дає також притоку до обговорювання цілої низки важних проблем, які відносяться до забезпеки країни, чи навіть такого питання, як доцільности покидати залю нарад меншині, коли вона переголосована. В демократіях треба і над такими питаннями добре застановлятись і їх основно обговорювати, щоб забезпечити себе перед хаосом і анархією.

Соборність крови на полях України

Море слів ллється про соборність українського духа, соборність українських земель і незламні змагання до соборної держави. Водночас маємо ще далі багато доказів з нашої громадської дійсности на те, як нам ще далеко-далеко до тієї дійсно монолітної духової соборности, як багато є ще в нас проявів обласного й гурткового сепаратизму, що глузують з поняття соборности, коли порівняти їх з величчю подій з-перед рівно 34-ох років! Положім на одну терезку високопарні фрази перемішані з колючками людців, що їх світогляд обмежений кордоном територіяльних повітів і релігійних чи партійних віровизнань, а на другу терезку вояцьку кров, пролиту в ім'я соборницького ідеалу, — чи можна тоді порівняти ці вартості і міряти їх вагу одною вагою?!

„Через те, що дальша боротьба з коло 110-тисячною польською армією, яку Франція забезпечила всіми модерними воєнно-технічними засобами, була безвиглядна, Українська Галицька Армія перейшла 16-18 липня 1919-го року за Збруч у допомогу Наддніпрянщині в боротьбі з Московщиною", — коротке одно речення, що його читаємо в Українській Загальній Енциклопедії, в історії українських визвольних змагань. Скільки змісту в отому одному реченні! Скільки страждань, скільки підйому, скільки ідейности, доказаної не словами, а тим найпереконливішим ділом у світі, що ним є пожертва власного життя!

Тому 34 роки, в сухі, гарячі дні половини липня, квіт Галицької Землі йшов мостами по річці Збруч, прямуючи на схід, до другої частини цієї самої батьківщини, щоб злучитись із Дієвою Армією УНР для спільної боротьби за спільну справу. „Зажурились галичанки", як каже стрілецька пісня, і не були тоді вояки УГА в радісному настрої. Бо війна, що її вони вели від 1-го листопада 1918-го року, скінчилася невдачею, ворог зайняв столицю краю, де в дні 1-го листопада гордо замаяв український прапор, ворог зайняв міста і села, звідки походили відступаючі вояки. Ясно, що вони не могли радіти. Але й не було в них ніяких познак якогось психічного заломання. Навпаки, лунало гасло: „Через Київ на Львів!" І це гасло показалося цілющим ліком на їхні душевні рани. Воно чудово схоплювало їхню соборницьку ідеологію і соборницьку політичну програму. Бо це не були занархізовані недобитки. Навпаки, це була суцільна, здисциплінована армія, що відступала в найкращім порядку, частина за частиною, за приказами і під наглядом старшин. Перейшовши Збруч ці частини негайно лаштувались до дальшого походу. Це була просто зміна фронту. Один фронт скінчився, другий починався. І не було у вояків почуття, що йдуть в якусь незнану чужину. Ишли в свою Україну, з іменем її славної столиці на устах. Ішли повні надії і віри: що як здобудуть Київ, тоді прийде черга на Львів, бо українська держава не може існувати без одного й другого, бо була б без Львова неповна, карликувата, окалічена, з раною на душі й вічним політичним конфліктом із західнім сусідом.

Ці горді надії не здійснились. Після великого здвигу у поході об'єднаних українських армій на Київ, почався не тільки стратегічний відворот, але й заломання у вояцькій психіці: почала закрадатись зневіра, що її сліду не було в днях переходу через Збруч. Погано відбивались на настроях вояцтва політичні перспективи між Кам'янцем Подільським, що став символом політичного центру галичан, та кожночасною, в ході воєнних дій змінливою, столицею УНР, чи пак осідком її Директорії. Проте (з перспективи часу видко це ще виразніше і краще) маса українсько-галицького старшинства і вояцтва ніколи не пірнула в обласно - сепаратистичні спори. Українськими, а не вузько - галицькими патріотами були старшини й вояки Української Галицької Армії, що переходила 34 роки тому Збручанський кордон між двома частинами одної України, прокладений в 1772-му році чужинецькими займанцями.

Віддаймо нині поклін тіням всіх тих добрих синів Галицької землі, які поклали свої голови на бойовищах чи померли від ран або від тифу на просторих землях України в ім'я її державної соборности. Ставмось із пошаною до всіх тих, оцілілих з тодішньої катастрофи та живих ще нині, колишніх членів Української Галицької Армії, бо вони є живими і наявними прикладами тієї соборницької ідеї, яка жевріла тому 34 роки та високим полум'ям спалахкотіла в дні 16 липня 1919. Вони належать нині до найстаршого живучого покоління, вони несли і частинно ще нині несуть тягар громадського-політичного життя та мають обов'язок передати наступним поколінням священний заповіт:

Соборність українців це не пустий звук і тому її треба в кожному часі маніфестувати не словами, а ділами. А коли прийде для галичан і наддніпрянців ще раз час доказувати соборність свого духа і своєї політичної програми із зброєю в руках, то вони мають довести її найкращим доказом, що найцупкіще спаює найбільш територіяльно віддалених: спільно пролитою кров'ю на полях однієї батьківщини, так, як це було в славному поході на Київ в 1919 році.

М. Очерет

Моральна капітуляція

Всіх перших секретарів ЦК КП(б)У до України призначала Москва. Так було з Молотовим, Кагановичем, Косіором, Постишевим, Хрущовим, Кагоновичем і нарешті з Мельніковим, якого 1949 року прислано з Москви на місце Хрущова. 12 червня цього року Москва наказала пленуму КП(б)У обрати на місце Мельнікова другого секретаря ЦК Кіріченка.

Нові еміґранти з Донбасу добре пам'ятають запеклого русифікатора Мельнікова, бо це він ліквідував там нашу мову в установах, забороняв показувати шахтарям українські вистави, винищив українську пресу, перевів у школах все викладання на російську мову і саме за це Мельнікова з наказу самого Сталіна призначають другим секретарем ЦК КП(б)У, зробивши його правою рукою Хрущова.

Коли Хрущова відкликали на керівне становище до Москви, Сталін доручає Мельнікову диктаторство на Україні. На 19 з'їзді ВКП(б) Мельніков аж пінився від люті, коли говорив про націоналістичні тенденції на Україні, а після смерти Сталіна продовжує і далі русифікацію. Новий перший секретар Кіріченко теж все буде робити за директивами Кремля, але Москва зробила „зіґзаґ" у своїй політиці і обладнала демонстрацію „виборів" нового секретаря Пленумом.

Ставка Москви на українських комуністів була програна того дня, коли Скрипник, Любченко і Хвильовий, своїми трагічними смертями, остерегли український народ і показали, що для українського комунізму, як незалежної течії, нема місця. І все ж Кремль зробив цей „зіґзаґ" розраховуючи виключно на зовнішній вжиток.

„Усунення Мельнікова, — пише в „Ню Йорк Таймс-і" кореспондент Геррі Шворц, — виглядає на один з найважливіших поодиноких внутрішніх розвитків в Совєтському Союзі від часу смерти Сталіна минулого березня... Правдоподібно виглядає, що відставка Мельнікова мала встановити зміну політики скеровану на те, щоб зменшити основне невдоволення, яке тепер мало б існувати між народами Совєтського Союзу".

Міт про можливість „зміни політики" в СССР витворили самі західні журналісти, не маючи для цього жодних конкретних даних.

Ось англійський тижневик „Економіст", в числі з 20 червня в розділі: „міжнародний огляд" вміщує огляд московської політики на Україні в зв'язку з усуненням Мельнікова. „Відгомін постанов ЦК КП(б)У позначиться на відносинах в інших республіках від сусідньої Білорусі до далекого Узбекістану... Нові російські провідники думають, що ліпше взяти курс політики замирення ніж насильства. Ця зміна політики є одною й найбільше важливою подією, яка відбулась після смерти Сталіна".

Ми пригадуємо, як англійська преса культивувала думку про „зміну політики" в СССР у зв'язку зі смертю Сталіна, але якже ця думка скрахувала перед незаперечними фактами. Сам Кремль дав найкращу відповідь на сподівання „великих перемін в СССР", коли на бажання облегшень, він відповів робітникам на вулицях Берліну кулями.

Контрольований американцями західньо-німецький „Ное Цайтунг" оцінює події на Україні, як „перше офіційне підтвердження з боку Москви про існуючі труднощі". Часопис твердить, що „вибори" є „тактичний маневр" для позбавлення американської політики арґументу про поневолення українського народу Москвою. Західньо-берлінські журналістичні кола розглядають усунення Мельнікова в зв'язку з новою тактикою Совєтів у Східній Німеччині: призначення українця генерала Гречку на головного командувача совєтського окупаційного війська та запровадження своєрідного НЕП'у. Тож тут ми вже зустрічаємось з думкою про „тактичний маневр", а про „зміну політики" вже й згадки нема і ясно чому: німецькі журналісти мають щоденний контакт з совєтами і на власні очі спостерігають конкретні вчинки Совєтів.

Але усунення Мельнікова таки сталось і саме це є найавторитетнішим ствердженням самої Москви того, що український народ живе і Кремль мусить поступитись перед ним, хай би тимчасово.

Після 35-річної совєтизації, большевизації, русифікації і колективізації України, Кремлеві прийшлось піти на моральну капітуляцію. І саме ця моральна капітуляція Москви змусила журналістів Америки заговорити зовсім в іншому тоні. Не хто інший, як Волтер Липпмен, який десятками років вбивав в голови американців „традиційну приязнь" між Росією та ЗДА, пише: „національні сили в Европі тепер безсумнівно в поході. Вони дуже сильні і їх не можна ігнорувати. Націоналізм занадто сильний щоб росіяни могли його душити. Це і є причина, чому Східня Европа мусить бути визволена..." Липпмен звертає увагу на „народні сили", яких, на жаль, „не розуміли, якими нехтували, які іґнорували і які ставали нашими ворогами".

Борис Берест

МАЙСТРІ МИСТЕЦТВ УКРАЇНИ

(Прем'єра нового совєтського фільму в Ню Йорку).

Цими днями в одному з кінотеатрів Ню Йорку почали висвітлювати фільм „Майстрі мистецтв України", витвір, позбавлений живої душі, національного кольориту і справжнього творчого надхнення.

Не зважаючи на участь ряду відомих українських мистців, а також кількох мистців молодшої ґенерації, — цей фільм має дуже мало спільного із справжнім національним мистецтвом. Замість правдивого художнього чи документального фільму, глядач бачить нашвидку зліплене пропаґандивно-балаганне видовище здебільша низької якости.

Перша частина фільму складається з інсценізації „Майської ночі" М. Гоголя в продукції Московської кіностудії ім. Горького за сценарієм К. Ісаєва. Як і „Тарас Шевченко", цей фільм іде в російській мові і тільки кілька народних пісень виконані по-українському. Від самого твору М. Гоголя в фільмі залишились тільки „ріжки та ніжки". Те ж саме можна сказати про чудову музику до нього М. Римського-Корсакова, невдало спрепаровану якимсь С. Потоцьким. І тільки дякуючи тому, що режисер фільму Олександер Рой спромігся переборотн схематичність і надуманість сценарія, а головні виконавці М. Досенко (Левко) та Т. Конюхова (Галя) талановито втілили безсмертні образи М. Гоголя, — глядач сприймає фільм з непослабленим інтересом.

Друга частина фільму — суто концертова. Складається вона з окремих вокальних і хореографічних точок та уривків з опер. Режисер цієї частини фільму — Борис Барнет. Продукція Київської кіностудії, при співучасті державного „академічного" хору „Думка" і солістів, хору, оркестри та балету Київської держопери ім. Т. Шевченка.

Друга частина фільму „Майстрі мистецтв України" наочно доводить, що комуністична партія підпорядковує собі не тільки дрібних ремісників мистецтва, але й деяких заслужених майстрів сцени. До цих останніх треба насамперед зарахувати Івана Паторжинського, Марію Литвиненко-Вольґемут, Бориса Гмирю та Михайла Гришка. Зокрема І. Паторжинський і М. Литвиненко-Вольґемут не зважаючи на багатолітню працю на українській сцені, не спромоглись (чи не дозволено їм) показати щось інше, крім дуету з опери Гулака-Артемовського „Запорожець за Дунаєм". Правда, виконання уривків з цієї опери доведене у них до меж майстерности і на їх креаціях будуть вчитися лави молодих мистців. Проте, відсутність нових творчих шукань в галузі репертуару треба пояснити тільки самоізоляцією цих талановитих мистців в умовах підсовєтської дійсности, або свідомим опростачуванням фільму його продуцентами.

За останнє десятиріччя Б. Гмиря дуже постарів. Але його голос все ще не втратив своїх оксамитових барв і максимальної повноти звучання. Тільки у виборі репертуару мистець зійшов нанівець. Мабуть, за директивами з центру мистцеві довелося виконувати арію з опери М. Мусорґського „Борис Годунов", а також вже надто заспівану народну пісню „Дивлюсь я на небо". А голосові дані Б. Гмирі дозволяють на дещо кращий вокальний репертуар.

Безперечно, деґрадація деяких діячів українського театру в СССР не випадкова. Вона обумовлена перш за все силою впливу компартії, що намагається цілцілo підпорядкувати собі матеріяльне і духове життя України. Тому не дивно, що в цій „вільній" республіці найталановитіші діячі театру систематично терплять партійний гніт і знущання. Поруч з безкомпромісовими мистцями і передовими діячами театру є мистці, що легше піддались впливові комуністичної ідеології та знівечили свої обдарування. Характерним прикладом подібного заломання є творчий шлях М. Гришка. Коли він виконує російською мовою „Пісню про Сталінград", глядачеві стає боляче і соромно за цього майстра, що співає на приказ кремлівських можновладців. І скільки б не намагались присяжні партійні критики вихваляти його працю, деґрадація цього колись талановитого мистця зовсім очевидна. Непересічний талант М. Гришка був знищений неґативним впливом оточення совєтської дійсности.

Серед інших виконавців фільму переважають мистці молодшої ґенерації. Серед них треба насамперед виділити співачок Е. Чавдар („Зелен хміль" та „Соловейко") і З. Старченко („Ой, не світи, місяченьку"). Державна капеля бандуристів під кер. Міньковського дуже посередньо виконала народну пісню „Закувала та сива зозуля" муз. Ніщинського. Найкращими точками другої частини фільму „Майстрі мистецтв України" був безперечно новий балет Анатолія Свєшнікова за лібретом Чаговця „Маруся Богуславка" у виконанні балетного ансамблю Київської опери, а також „Гопак", що включав групу інших народних танків, у виконанні Державного ансамблю.

Дещо мляво йде уривок з опери М. Лисенка „Тарас Бульба", хоч солісти М. Роменський (Тарас), Л. Груденко (Мати) і Д. Гнатюк (Остап) показали непогані голосові можливості. Зокрема арія Остапа „Горе, горе на Вкраїні" прозвучала, як протест не тільки проти минулих поневолювачів нашої батьківщини, але й проти сучасного окупанта.

Поставники фільму не забули додати до бочки меду і ложку пропаґандивного дьогтю. Та до того ж і не одну. Першою ложкою дьогтю була пісня „Кажуть люди, кажуть" у виконанні Закарпатського народного хору під кер. Милославського. З виразно пропаґандивною метою була уведена також „Пісня про канал Волга-Дон", у виконанні Народного хору під кер. Г. Верьовки. Але найбільшою профанацією українського мистецтва був фінал фільму з солістами, хором і оркестрою Київської опери. Виникає в зв'язку з цим питання: невже талановиті українські композитори за „залізною завісою не спромоглись створити нічого ліпшого, як запозичити слова, і живцем перейняти мелодію музично досить примітивної, російської народної пісні „Будьте здорови, живіте багато"?

Українські мистці в СССР повинні б володіти великою витривалістю, принциповістю, ясністю поглядів і переконань для того, щоб не піддатись згубному впливові компартії, що намагається втягнути їх в орбіту кремлівських прислужників. Щоб успішніше виконувати це завдання „партія та уряд" не гербують нічим. Вони вживають всіх леґальних і нелеґальних засобів, аж до тюрми і „поправно-трудових" таборів на далекій Півночі включно.

Від твердости, стійкости і витривалости українських мистців за залізною завісою залежить доля національного мистецтва, придушеного нещадною п'ятою новітнього Молоха.

Л. Жученко

ДІВЧИНКА З ДОНБАСУ

(Закінчення)

За час хвороби, мама продала багато речей. Люба продовжувала ходити до школи, а по школі носили татові „передачі".

Арештованому, звичайно, якщо це дозволено, раз на два тижні можна передати свіжу білизну і гроші. Харчів не можна було передавати, бо арештовані годуються „як на курорті", як казав енкаведист.

Зверху передачі кладеться записка з ім'ям і прізвищем арештованого, яку вертають за пару хвилин разом з брудною білизною. На побачення не дозволялося.

Одного разу на звороті такої записки мама помітила написані згорілим сірником 2 слова: „літня шапка". Це значило, що він потребує літню шапку, бо вже надворі було тепло, а він мав тільки зимову.

Але раз прийшла записка з одірваним краєм, де залишилася тільки одна літера, написана сірником, отже вже хтось зауважив і відірвав, але як Люба і мама не крутили голови, а не могли догадатися, що то за слово мало бути.

Якраз перед першим травнем випало нести чергову передачу. На цей раз енкаведист передав їм від батька листа і якийсь пакунок.

Коли відійшли далі, мама розвернула листа і пакунок, в пакункові були гроші, а батько писав, що тужить за родиною, але почуває себе добре, і що передає ці гроші, щоб мама купила собі і Любці щось на свята, — „А я тут все маю, — писав він, — нічого мені не бракує".

Люба кинулась до мами, і, обнявшись вони стояли і плакали.

— Наш дорогий і самотній батечко, він нічого собі не купив, і навіть в тюрмі не забував нас, помагав як міг. Нічого йому не бракує — писав він, Боже! хто ж вірить цьому?

Мама в черзі на передачах, познайомилася з одною жінкою Надією Іванівною, і вони потоваришували. Нова знайома радила всюди стукати, — може допоможе. Казала, що вона вже рік клопочеться долею чоловіка і сина. Та де вже мама не писала, а відповідь одна: „Забрали правильно".

Жити стало тяжко, бо мама не могла ніде дістати працю як жінка врага народу. В школі Люба почуває себе також зле. Їй все здається, що кожен знає за батька і підозріло дивиться на неї.

Раз, коли зібралися на перерві і співали, Люба й собі подала голос, коли радилися яку слідуючу пісню заспівати:

— Нехай буде „Розпрягайте хлопці коні".

Всі підхопили, любили цю пісню. Але тут прибігла Валя і злякано зашикала, щоб замовкли. А коли поцікавилися чому, то вона пошепки сказала, що цю пісню написав враг народа.

Скінчився учбовий рік. І хоч Люба мала всі оцінки відмінно, і ні одного добре й заслужила на обіцяний батьком велосипед, та старалася за це не думати, бо кожного разу, як згадувала батька, починала плакати.

Любі пішов лише дев'ятий рік, а вона вже діяла як доросла, — так, що і мама почала з нею радитись. Вже зовсім мало залишилося речей в хаті. Мама сама не носила речі продавати на базар, а посилала жінку, яка носила молоко і платила їй за це. Незручно їй було і не могла себе примусити стояти з речами на базарі. Але Люба сказала, що сама піде на базар. І пішла продавати. Виносила все, навіть машинку до мелення м'яса.

А одного дня покликали їх до НКВД і сказали, що батько вмер. Захворів на жолудок, як свідчилося в посвідці смерти. Мама впала і її довго відливали водою.

Пізніш Надія Івановна казала, ніби чула, що батька відвели до міліції, ніби бачила її добра знайома. Коли арештованого відводили до міліції, це значило, що його мали вислати до Сибіру. Але в міліції ніхто нічого не знав. Нічого не залишилося, як іти додому.

Люба стидалася плакати на вулиці, але тепер їй було все байдуже. Всі люди були дуже далеко від неї. Вона йшла і сльози тихо лилися у неї з очей, вона б хотіла кричати, вити, але не мала на те сил. Вона не могла навіть видобути з себе звуку і тільки тіло її здригалося, як від ударів.

Мама ж не могла й жити в помешканні, де все їй нагадувало батька. Надія Іванівна забрала їх до себе. Заспокоювала і розважала маму і Любу, кажучи, що мама мусить жити для Люби, бо де ж вона піде як її нестане. Це помогло.

І так вони жили, поки біль трошки не притупився. Знайшли дешевше помешкання і пішли всі помогти їм перенестися.

Час минав. Скинули Єжова. Мама знайшла собі працю, як друкарка, в одній малій і не політичній установі. Вернувся також чудом чоловік Надії Іванівни, постарівший на 30 років і пів каліка; з вух щось текло і мав вивернуту руку. Вечорами збиралися у них і слухали оповідання з життя арештованих, які він роповідав притишеним голосом. Слухали про те, як кладуть людину в ґумовий мішок а потім піднявши високо над підлогою кидають, таким чином людина синців не має а в середині все має відбите. Оповідав про цілонічні стояння у воді, про спухлі ноги, про вибиті зуби, про „конвеєр" і „лямпочку". Казав він, ніби ходила чутка, що батько не витримав допиту і вдаривши слідчого, викинувся з вікна, де й розбився на смерть. А може й не так було. Точно не знав. Бо пізніше ніби казали, що то був не Василь Степанович а Степан Васильович з тим же самим прізвищем.

Ишли роки і носила доля Любу з мамою по світі. Та де б вони не були, в яке місто не приїжджали б, все першою думкою було: а може тут батька чудом знайдуть? А може тут?

Накінець занесла їх доля і до Америки. Навіть тут, зійшовши на берег, вони не думали ні за те, що лишилося позаду, ні за те, як їм тут піде життя, а думали обоє, що може тут якось знайдуть батька? Може він був на Сибіру і втік через Аляску? А може він дійсно вмер і немає надії? А може?

І Люба, — вже не маленька дівчинка з Донбасу, а доросла панночка, пробігаючи ранком на працю, а увечорі на курси, часом зупиняється на найрухливіших вулицях Ню Йорку і хапається за серце, що раптом починає калататися в похолоділих грудях. Але ні, — цей пан, що спокійно пройшов біля неї, — це не її татко. От, — подібний трохи...

Подібний трохи до того, що колись, коли вона йшла до школи розпочинати своє нерозпочате ще життя, обіцяв їй купити велисопеда.

Незнайомий зникає за автобусною зупинкою, а Люба продовжує свій шлях. Переходить вулицею, не звертаючи уваги на червоне світло, і думає — думає. Ні, вона ніколи вже не зможе не думати про татка. Мамі вона не розповість про те, що сьогодні їй знову так сильно забилося серце. Вона прийде — буде говорити про все, але не про те, про що вона увесь час думає і не про те, про що думає мама, коли не спить душними ночами, сідає на свойому ліжку, дивиться у відблиск далеких реклям на нічному небі і щось шепоче.

Тоді Люба затулює подушкою голову, щоб не бачити, щоб не чути, як мама розмовляє з татком, з тим найдорожчим татком, якому доля так і не дозволила купити їй велосипеда.

ЛІТЕРАТУРА МИСТЕЦТВО РОЗВАГА

Д-р Мирослав Клюфас

ЛЮДИНА – ЯКИХ МАЛО

Вже кількакротно мали ми нагоду читати в „Свободі" статті наших залишенців в Европі про прегарно влаштовані свята Різдва чи Великодня, на яких студіююча молодь, залишена в матеріяльних злиднях, знаходила розраду і красу життя. Остання така, обширніша стаття З. Соколюка, появилася в минулому місяці й зображала перебіг спільного студентського „свяченого", влаштованого Т-вом Прихильників УВАН, точніше — його головою професором д-ром, Юрієм Панейком. Нічого дивного, що при всіх тих описах, центральною особою є ЛЮДИНА, яка, може, ні надто відома американсько - українському загалові, але яка посвячує себе всеціло студентству й стала його опікуном. Людина, яка виказала стільки батьківської любови й труду, яка, не дивлячись на свій поважний вік, стала найкращим приятелем і дорадником молодої, відірваної від рідної землі, людини.

Юрій Панейко

Якою любов'ю в нашої студіюючої молоді втішається проф. Панейко, то вистачить зацитувати кілька речень з промови студента Володимира Демчука, яку він виголосив перед студентським і професорським збором на спільнім „свяченім":

„Суть наших спільних святкувань не в тому, що ми зійдемося, спожиємо свячене і ситі розійдемося. Суть в чому іншому: — передусім у тій великій культурі і естетиці, з якою вони уладжені, у красі і насолоді духовій, яку вони дають, у виховному їх впливі на студіюючу молодь. Тут ми забуваємо за світ, що нам у ньому заподіяно стільки прикрощів, а знаходимося в світі іншому — святковому, гармонійному, привабливому... Тут ми вчимося жити іншим життям, дотепер нам недоступним, пізнаємо його привабливість і спосіб його індивідуального примінення.

„Ми самі переконуємося на власних очах, що людина таких розмірів і людина так віддана молоді, заслуговує собі на найбільшу вдячність не лише одиниць, але й суспільства".

Статті, про які ми згадали, кинули лише маленький промінчик на діяльність цієї людини. Натомість, мало хто знає, що саме тепер минуло 40 років наукової праці нашого Ювілята.

Юрій Панейко, нар. 3. 4. 1886 р. в Золочеві, Зах. Україна. В жовтні 1910 р. закінчив університетські студії у Львові з титулом доктора прав. В цьому ж році вступив до австрійської політичної і адміністративної служби, займаючи в ній визначні державні пости. Рівночасно одержує відпустку і державну стипендію на студі за кордонами тодішньої Австрії. В 1911 р. в м. Галле на університеті під керівництвом знаного теоретика адміністративного права проф. Ленінґа працює над великою семінарійною працею п. з. „Verfassung der Staedte in den oestlichen Provinzen Preussens im Vergleich mit den Staedten in Galizien", яку закінчує в 1912 р. на 227 ст. друку. В зимовому семестрі 1912/13 на віденському університеті Панейко, на бажання визначного професора державного права Бернаціка, пише нову працю п. з. „Das Nationalitaetenrecht in Russland".

Для того, щоб розширити й внести найновіші статистичні і політичні дані до цієї праці, Панейко виїжджає в 1913 р. до Росії й працює там в Імператорській Публічній Бібліотеці над цими проблемами.

Після 1-ої світової війни він виїжджає до Швайцарії для студій над новою працею п. з. „Генеза і підстави европейського самоврядування". В 1926 р. цю працю опубліковано в Парижі.

Цей твір европейського маштабу дає Панейкові доступ до наукових кіл. На його основі, в цьому ж році, він стає доцентом науки адміністрації і адміністративного права на Краківському університеті. 1928 р. покликають його на катедру надзвичайного професора у Вільні а в 1936 р. стає він звичайним професором. 1931 р. вибирають його деканом факультету права і суспільних наук. 1934 року проф. Панейка покликано на члена Компетенційного Трибуналу в Варшаві, яким залишився аж до вибуху II-ої світової війни.

По II-ій світовій війні проф. Панейко перебуває в Відні. 1948 р. переноситься до Мюнхену, де його покликано на професора Українського Вільного Університету. Пізніше Професорська Колеґія вибирає його Ректором УВУ. На цьому пості проф. Панейко зосереджує всі свої сили на те, щоб добитися визнання УВУ нарівні з німецькими університетами. Під час його ректорської каденції баварське Міністерство Освіти й Віровизнання своїм декретом в 1950 р. визнало УВУ за високу школу, надаючи йому право надавання академічних титулів. В книзі „Minerva — Jahrbuch der gelehrten Welt" знайде читач на ст. 563/4 „Universitaeten und Fachschulen", — 1 том з 1952 р. поруч Мюнхенського німецького університету і наш Український Вільний Університет.

Переглядаючи бібліографію европейських народів знайдете між визначними европейськими науковцями й прізвище професора Юрія Панейка.

Ми не вичисляємо тут всіх наукових праць і вкладів у різні правні кодекси, що доходили б до числа 90-ти. Ціла наукова систематизація адміністрації колишньої Польщі базувалася на його наукових осягах і тезах, як одного з найкращих знавців адміністративного права. В польських правничих працях і розвідках ім'я Панейка має своє заслужене, почесне місце. Ряд теоретиків покликається на нього і визнає його великий науковий авторитет.

Сьогодні Панейко працює над новим твором, який охоплював би цілу науку адміністрації, сперту на дотеперішніх дослідах і життєвій практиці. Він єдиний український науковець, що може сказати в цій справі своє авторитетне слово.

Заінтересування проф. Панейка не кінчається на адміністративно-правній ділянці. Його вроджений нахил до мистецтва і краси, до найвищих вартостей духа, до шукання відвічних життєвих істин — веде його на вершини, не кожній людині доступні. Гостро виступаючи проти брехні й обману, він веде своїх учнів на дорогу европейської культури, плекає в них хрустальні характери. Час-до-часу маємо змогу бачити круг його заінтересувань на сторінках мюнхенської „Сучасної України", де надрукував такі статті: „Краса і життя", „Різдвяна містерія", „Леонардо да Вінчі", „Ромен Роллян", „Генрік Ібсен" — ось ділянки його „нефахових" студій.

Відзначаючи ювілей наукової діяльности проф. Панейка, ми, колишні його учні, розпорошені по всіх континентах земної кулі, віримо, що Ввевишній дасть Йому ще більше сил та витривалости до дальшої праці для нашого народу.

Грищенко в Страсбурзі

Спочатку червня Ґалерія Актуаріюс у Страсбурзі (Франція) влаштувала другу виставку малюнків Олекси Грищенка. Одночасно в тому самому місті на ретроспективній виставці „Мертва природа", відкритій у Шато де Роган, знайшлася й одна річ Грищенка, виставлена в репрезентативній залі Жоржа Брака і Вюлляра. Відомий критик Рожер Кіль у мистецькому журналі „Ар" у Парижі нотує з цієї нагоди факт, що „в Страсбурзі утривалюється репутація цього українського мистця, що знайшов у цьому місті незвичайно глибокий успіх. Із своїх слов'янських впливів й із свого знання ікони він зумів зберегти якнайгостріший змисл екзальтованих барв, що бурлять життям. І найприємніше в тому те, що цей романтичний темперамент живився з найліпших джерел, які малярство зуміло зберегти в постійній вартості".

Виставка обіймала понад 30 творів Грищенка, переважно олій, кілька акварель і, виконаний за проєктом нашого мистця великих розмірів ґоблен з видом на Кань, уже історичну оселю мистців. Килим цей виконаний у славетному килимарському центрі Франції — Обюсоні, і всі критики згідні в тому, що цей новий твір Грищенка незвичайно вдатний. Тут подаємо найцікавіші місця з одного огляду виставки у страсбурзькій пресі — з („Лє дернієр нувей д'Альзас" з 1 червня ц. р.).

„Тільки один рік минув відтоді, коли народжений в Україні, але осілий у Франції мистець Олекса Грищенко показав у тій самій Ґалерії уперше свої малюнки. Малюнки мистця, які поривають своєю своєрідністю, вибором мотивів і суцільною малярською технікою, зробили сильне враження. Бож Грищенко від десятиліть належить до мистців, які, після довгих років студій і мандрівок, осіли в Парижі і силою свого знання добули собі добру славу як малярі. Грищенкові — як він сам нас запевняв — не завжди йшло легко. Нині 70-річний, він виступає перед нами з подивугідною свіжістю. З ним приїхало багато всякого добра, що складається передусім з малюнків, кількох акварель і вкінці з барвистого килиму, виконаного на основі малюнка мистця. Мистецтво і ремесло об'єдналися тут в одну довершену цілість. Цей ґоблен представляє вид на Кань над морем.

„Цьогорічна виставка знову сильно показує всесторонність мистця. Мертві природи і квіти, яким мистець віддається із спеціяльним замилуванням, тішать око свіжістю тонів і пишнотою накладених фарб. Просто важко сказати, що найкраще. Мистець накладає фарби дійсно в розтратний спосіб і використовує останні можливості своєї ориґінальної техніки. Він надає своїм малюнкам чогось свіжого й веселого, залишаючи на боці всі похмурі і приглушені настрої.

„Проте, нас потягають куди більше Грищенкові красвиди. Тут щойно об'являється все знання майстра, який показує надзвичайний дар при віддачі такого різноманітного і змінливого настрою моря. „Дитина перед морем" — є це знаменитий малюнок, поруч нього можна покласти „Скелі Бель-Іль" та інші марини.

„У цих красвидних малюнках зовсім оправдується Грищенкова пасторна малярська техніка, до якої він хапається, щоб вимусити на речах свої враження. У кількох повних настрою оліях, в яких він небові і воді вдихає особливу, характеристичну атмосферу, досягає він зворушливого вислову, який ми цінимо тим більше, що той вислів дуже рідко коли в малярстві можна знайти в такому знаменитому виконанні.

„Цьогорічна виставка мистця не тільки багата змістовно, вона й різноманітна. Дозволяє вона поглянути на творчість одного сучасника, який засвоїв собі вповні всі здобутки модерного малярства, без того, щоб зректися природної правди. Малюнки Грищенка мають свою власну нотку і ориґінальність його сприймання тягнеться через усі його твори".

Накінці варто згадати, що нещодавно музей у Балтіморі (Меріленд) який має у своїх збірках цінні твори Рафаеля, Рембрандта та інших представників світового мистецтва, закупив до своїх збірок один малюнок Грищенка.

С. Г.

Ірина Ш. Шуварська

∴

Чола торкнулись вітру крила,
Весляр далекий заспівав...
Туман підносився із трав.
Серпанком плечі ніч накрила,
Волосся вітер розвівав...
І я ішла у край незнаний.—
Я всюди гість, і все нежданний.

ЕМІЛІЯ ДІККІНСОН*)

∴

Ростуть незримо гори,
Що барви підняли
Без лету і знемоги,
Без помочі й хвали.

В їх вічному обличчі
Небес ясні смерчі
Милуються надхненно
Для дружби уночі.

Переклад Яра Славутича

*) Емілія Діккінсон (1830-1886) — американська поетка, яку знавці поетичного мистецтва вважають за найбільшу поетку англо-мовного світу всіх часів. За свого самітного, майже черечого життя вона надрукувала тільки чотири поезії. Зате після смерти здобула загальне признання. Творчість поетки складається з коротких ліричних поезій на теми краси, любови й справедливости, в трактуванні яких вона сягає глибоко - філософського озмислення. Ориґінальність її поезій часто порівнюють до ориґінальности Вота Вітмена.

НОВА ЗБІРКА ВІРШІВ АНДРІЯ ВОЛОЩАКА

„У видавництві „Радянський Письменник" вийшла нова збірка Андрія Волощака, який ще перед большевицькою окупацією українських західних земель співпрацював у комуністичних виданнях. Ю. Кравець написав рецензію на ці вірші „Спів Карпат" („РУ" з 21 травня), в якій підкреслює, що Волощак „присвячує надхненні рядки славній комуністичній партії, і великом вождям людства В. І. Леніну і Й. В. Сталіну". Хвалить Волощак і зрадника Ярослава Ґалана, про якого пише:

Я знаю, прийде час, коли [немов кошмар,
лишиться в спогадах і пала [і війна,
а на скрижалях дій [яснітиме, мов жар
в ряду бійців за мир [і ім'я Ґалана.

Автор зовсім казьонний совєтський віршописець, і навіть прихильний йому рецензент Кравець називає його „твори" не поезіями, тільки віршами. Автор ще 1914 року стратив зір на війні, а рецензент, хоч і знає про це, домагається від нього „свіжих епітетів, точних синонімів, влучних порівнянь і образної метафори".

АВТОРСЬКІ ВЕЧОРИ ДОКІЇ ГУМЕННОЇ

Протягом цілого тижня гостила в місті Міннеаполіс відома українська письменниця п. Докія Гуменна. Заходами жіночих організацій міста, в середу 10-го червня в домівці СУМА, письменниці був улаштований вечір зустрічі, на якому вона прочитала „Таємниці минулого", — нарис з часів трипільської культури на Україні.

В суботу 13-го червня в тій самій залі відбулася друга зустріч письменниці з українським громадянством Міннеаполісу. На цьому вечорі п. Д. Гуменна прочитала декілька цікавих уривків з великої праці „Літопис", над яким вона працює тепер. В „Літописі" змальовано окупацію України німцями. Після читання задавано питання, на які письменниця дала вичерпуючі відповіді.

І. Г.

В. Боровиковський.
Портрет, у виконанні його учня І. Бугаєвського-Благородного.

В. Січинський

ВОЛОДИМИР БОРОВИКОВСЬКИЙ

Другий, після Дмитра Левицького, найбільший портретист російської імперії другої половини XVIII і початку XIX стол., В. Боровиковський, теж вивіз свої знання і майстерство з України. Народився В. Боровиковський в Миргороді 1757 р. в українській старшинській родині, де з прадідів плекалося малярство. Також і батько нашого мистця, козацький старшина — значковий товариш, Лука Боровик, був не другорядним мистцем. Коли Володимирові Боровиковському було 30 років, виконав алегоричні образи в одному будинку в Миргороді, де в 1787 році приймали царицю Катерину II. Цариця звернула увагу на мальовила, побажала особисто побачити автора — гарного молодого козака і „милостиво" запропонувала мистцеві їхати до Петербурґу. Перед тим В. Боровиковський вже відбув військову службу і був у ранзі поручника.

Деякі російські дослідники шукали за „учителем" Боровиковського в Петербурзі і вказували на француза Лампі, одначе грубо помилилися, бо тоді Лампі ще взагалі не був у Петербурзі, а коли приїхав до північної столиці, то В. Боровиковський був уже найбільшим, безконкуренційним портретистом столиці. Також інші визначні французькі малярі, що працювали тоді в Петербурзі, як Вуаль, Дуайєння, Лебрен, не могли дорівнятися „козацькому маляреві".

В. Боровиковський, приїхавши до Петербурґу, подібно Д. Левицькому, не мав у кого вчитися в російській столиці. Є лише певніші відомості, що деякий час удосконалювався в портретовому малярстві у свого земляка Дмитра Левицького. Йдучи слідами того останнього, В. Боровиковський теж одержав від Петербурзької Академії найвищі відзначення: академіка в 1794 році і „радника" в 1802 році. Крім того в 1795 р. на конкурсі мистців Академії, одержав другу нагороду 200 карб. за портрети Бутурліних. (Першу нагороду одержав, теж українець, М. Козловський).

З новіших дослідників, С. Маковський пише про В. Боровиковського: „Найбільш ранні з відомих портретів В. Боровиковського вже характеризують його, як зовсім самостійного майстра" („Стар. Годы", 1907, VII-IX, ст. 312). Бенуа, характеризуючи тодішніх петербурзьких малярів, де панувала холодність кольорів, одноманітний тон і штивність рисунку, відмічає у В. Боровиковського багату кольористику, сочисту манеру рисунку і „чисто малоросійську ментальність", що ставить мистця з таким самим „тонким розумінням життя і краси... поруч з кращими портретами Левицького". (Русская школа живописи").

Інакше оцінює нашого мистця Ігор Грабар, кажучи, що „Боровиковський поет мрійливого суму і ніжних „сантиментів", що з особливою любов'ю малює гарних жінок, ... мистець незвичайно різноманітний, ні на кого на Заході не подібний" і тому „в найвищій мірі русскій"!..

Найновіший російський мистецтвознавець Г. Жидков („Русское искусство XVIII віку", Москва, 1951), ґрунтуючись на таких „петербурзьких" мистцях, як згадані вже Д. Левицький, М. Козловський, А. Лосенко, І. Мартос і головно В. Боровиковський, себто на українських іменах, пише: „На основі марксистсько-ленінської наукової методології, досліди російської мистецької спадщини виявили, що справжня цінність російського мистецтва XVIII стол., виявляється і обосновується височиною його ідейно-естетичного рівня".

Виявляється, що ця вихвалювана найновіша „марксистська" методологія нічим не відрізняється від старої царської методології, коли при-

(Закінчення на стор. 4-тій)

Петро Роєн

ЕНЕЙ НА ОРЧЕР БІЧІ

(Уривок)

Хто у Ню Йорку жив, той знає
За містом славний Орчер Біч.
Туди від спеки всяк тікає,
У вільний час, звичайна річ.
Чи є де краще, як на пляжі?
Хто на пісочку собі ляже,
А хто пливе, як пароплав.
Забудеш тут усяке діло,
Відпочива душа і тіло.
Сюди і наш Еней попав.

Тут чудеса свої творили
Повітря, сонце і вода.
Над морем підняті вітрила
Манили, кликали у даль.
А радіо, неначе бджоли
У вуликах, гуло навколо.
До музики Еней мав смак.
І барви очі притягали —
Від сонця всякі напинала
Цвіли, як на городі мак.

Тут без штанів усі ходили,
Як у раю колись Адам.
За фіґові листки служили
Дві хусточки малі у дам.
З коханням зовсім не ховались,
Прилюдно, навіть обіймались,
Одинакам усім на зло.
Були й такі, що цілувались,
Але до гречки не скакали,
Бо гречки близько не було.

В коханні, серцем полум'яні
Неначе п'яні там і тут.
Стрункі дівчата наче лані,
Поперед нього ось ідуть.
А молодички, як сунички,
В тіні ховають свої личка,
Під парасолями лежать.
Еней зітхнув тут потихеньку,
Що він уже не молоденький:
„Як хутко роки ті біжать"!

Тут пригадаються хвилини
Такі, що й серце защемить.
„Ох ніжки, ніжки, де ви нині?"
Сказав би Пушкін в данну мить.
Енею це сказати мало —
Усе минуло, все пропало.
Іде сердега сам, один.
А понад берегом все пари
І любощі й кохання чари.
Куди ж Еней іде? Куди?

І дійсність це, чи може сниться:
Він у Америці... Невже ж?..
Ось чорномазі... Білолиці...
Червоношкірих бачить, теж.
Зійшлися тут усякі раси.
На різних мовах всі одразу
Белькочуть щось, не розбереш.
І все це є американці.
Прокинешся колись уранці
І скажеш: друже, ти є теж...

Іде Еней, людей минає,
Що розглялися на піску.
І перед ним ось виринає
Лісок і люди у ліску.
Тут вже немає чорномазих.
Еней на скелі став одразу
І раптом чує: гомонять.
О, рідна мово, рідне слово.
Як музику його він ловить
І тугу з серця проганя.

Тут розмістились українці.
Для них тут милий краєвид:
Над хвилями знайомі птиці
І мариться Славути вид,
Де Запоріжська Січ буяла...
І знову спогади заграли
В уяві, мов веселки гра:
І берег цей і скелі гострі,
І в далені блакитний острів,
Мов Хортиця серед Дніпра.

Були гурти тут наддніпрянців
І з мови чути галичан,
Волиняки і наддністрянці,
І гурт вродливих полтавчан.
Були гуцули й буковинці
І лемки й інші українців —
Візьми усіх і переліч:
Яка картина! Чи не дивно?
Уся Соборна Україна
Зібралася на Орчер Біч.

Що ж діється на світі нині?
Яке вони вчинили зло?
Яким їх вітром з України
У цю країну занесло?
Не нам на це відповідати.

І зайвим є про це питати,
І не втечеш тут від біди.
Дарма благати: доле, доле.
Неначе перекотиполе,
Зірвала й котить. А куди?

І як усіх нам описати?
У кожного своя душа.
Були чубаті і вусаті —
З УВАН були і з НТШ.
Усіх торкнулось люте горе:
Були селяни й професори,
Редактори і чабани,
Учителі і меценаси,
Була еліта й свинопаси —
Так би Донцов сказав про них.

Професор Ікс лежав тут сонний,
Йому, як дома і в ЮСА
І інші важнії персони
Свої тут гріли тілеса.
Нехай вони нам вибачають,
Що ми старим своїм звичаєм
Згадаєм їхні імена.
І може дещо про них скажем,
А декого й портрет покажем —
Не наша буде в тім вина.

Стоїть Еней і оглядає,
Неначе лічить: скільки сил,
Яке він військо нині має.
І бачить: он Гришко Василь.
Із моря прохолода дише,
А він сидить і пише, пише,
Бо є тепер така пора:
„Ми ворогів усіх потрусим".
Перо він гострить добрим брусом
У Добрусі для добрих справ.

Неначе той козак Голота,
Що з турком бавився колись,
Чортів з московського болота
Усіх нанизує на спис.
А біля нього Дивнич Юрій
І грає Лиман на бандурі
Нових гарненьких пісеньок.
„Отак є тут на Орчер Бічі"
Сказав Еней, — „тут як на Січі".
І примостився на пеньок.

У далечінь один вдивлявся,
Голубив мрії голубі.
Тому він так і називався.
І досить влучно, далебі.
Змарнів сердешний, зажурився,
Бо рідний край йому все снився,
На чужині життя не мав.
Сидить над берегом, похилий:
„Нема ні вітру, ані хвилі
Із України, ой нема"...

Сиділа й Докія Гуменна
На березі, як та „Мана"
Й журилася: дітей у мене
Вже купа, а „батьків нема.
Так без опіки і привіту
Пускаю діти вас по світу —
Хай візьме турок або лях...
Ой ні, без вас і я загину.
Ідіть же діти на Вкраїну,
Куди веде Чумацький Шлях".

Тут і Криниця дзюркотіла
І відбивала у воді
Над морем „Підняті вітрила"
Й „Багряні вежі". І тоді,
Неначе в сні давно минулім

З минулого тривожним гулом
Плили задимлені поля...
О, дні воєнної тривоги!
Солдати... Ніч... „Гримлять дороги".
Дрижить „Полум'яна земля"...

А вдалені, де над Лиманом
Нагнувсь у воду Очерет,
Із зором гострим, полум'яним,
Стояв замислений поет.
О здалеку, неначе хмарка,
Біліє, випливає Барка.
Це він над берегом стояв.
Тут він і образи бере ті.
Таємний Шерех в очереті
Слух так приємно лоскотав.

Як очерет, що задивився,
У воду, так і наш піїт
На скелі добре розмістився
І задививсь у „Білий світ".
І що побачить, зором схопить,
На мову серця переводить,
І ми почуємо, як грім
„На хмарі біблію читає".
Він все те бачить, все те знає,
І відбиває в мові рим.

Думок поета не зберу тут,
Їх в Енеїді не уйнять,
Ми краще підемо до гурту,
Про що там люди гомонять.
Тут все про джаби розмовляли,
Яка тут доля всіх спіткала,
Хто вниз, а хто угору йде.
Похмуро брови хтось насупив:

(Закінчення на стор. 4)

Лев Т. Орлигора

МАТИ

Щоб відчути божественну красу провесни в Україні, треба її побачити. Треба почути срібний дзюркіт струмків, що вибігають з-під снігу і котяться з пагорбків у ярки. Треба почути клекіт пташиних базарів, курликання качок, що шнурками повертаються з теплих країв, на зігрітих стріхах невгомонне цвірінькання горобців, галас гайвороння, що звиває гнізда на вербах біля тихих ставків...

В балках на снігу хитаються перші чарочки ніжних, як очі дитини, пролісків. По деревах ходить брунькоцвіт. На очах людей одягають зелені шати соромливі і гнучкі, як дівочий стан, берези. Вибілює їх тіло цнотливий степовий вітерець. Пухнаті, легкі, як стиглі голови бавовни, хмарки пливуть по святій блакиті небес. А за ними отарами без пастухів біжать по степових просторах ліниві сірі тіні...

Сонце зачароване тріюмфом життя, ллє золото на закурені селянські шибки, оздоблює перлами сині хустини води. Кожна істота, кожна рослина співає гимн вічности!

Попід хатами котиться підвода з людьми померлими. Рука якоїсь дитини заплуталась між спицями, голова посивілої жінки повисла з полудрабка, б'ється об колесо, великі мертві очі молодої дівчини сині, як небо...

— Кра-а-а... Кра-а-а.., — кружляє чорне гайвороння. Сідає на круті спини сухоребрих биків, що, витягнувши шиї і втопивши очі в землю, тягнуть підводу. Похиливши голови, йдуть селяни. На плечах вила, лопати. Їх лиця пухлі. Руки в ранах. Найвищий ростом одноокий коваль Гарасько:

— Ге-е-е-й, хто в хатах живи-й-ий, озовися!.. Ме-е-ертвих збира-а-смо!

Рипнули сінешні двері. Увійшла бабуся Марина, і до дочки:

— Ти ще жива, Оксано? Боже, яка гарна весна! Аж на душі весело. Бережи своїх діток. Бо в Марійки хтось дитину вкрав. В Гаврила в печі знайшли варену людську руку. Сидить він під хатою, голкою коле пухлі ноги, тече з них вода. Очима страшними на світ дивиться. Тільки й того, що ще живий, а вже немає в ньому нічого людського. А Лукаш де?

— В другій хаті на соломі лежить. Вже не може підвестися. Крім присоленої води нічого не можу йому дати, — відповіла Оксана, ножем обстругуючи бруньки.

На вулиці почулися вигуки. Бабуся Марина вийшла з хати. На підводі гора трупів. На трупах сидить голова колгоспу товариш Давид Макогін. Він, побачивши Марину:

— Бабо, Лукаш ще живий?

— Живий, слава Богу.

— Я не про це питав. За кожний труп платимо три кілограми картоплі.

З сусідньої хати з розбитого вікна показалась жіноча голова:

— Давиде, заберіть Ганну. Пацюки на печі її труп обгризли. Мені немає чим в хаті дихати. Я б сама... Та де ж силоньки взяти? Хоч пару картоплин дайте!

Селянин подібний на ходячий скелет, руками тримався за воза, щоб не впасти, відповів:

— Одарко, районний комітет партії прислав нам два вози картоплі, слава Богу. І наказ прийшов такий: зібрати всі трупи в селі. А ми... Ми, бачиш, самі, як трупи. Коли хочеш отримати миску картоплі — витягни мертвяка і зарий десь... Товариш голова дасть тобі записку, і отримаєш у сільраді. Солопій Кривобок видає.

— Може б ви до своєї трупарної бригади і мого Лукаша записали? — благала Марина. — Ви ж знаєте, був роботяга на все село.

— А він може ходити? Бо нам таких, що тільки плутаються і не можуть навіть з хати труп дитини на віз винести, не потрібно.

Лукаш, спираючись на ноги і руки, виповз з хати, як маленька дитина, що щойно вчиться ходити. Оксана допомогла йому стати на ноги. Став, оперпшись до одвірка, і зібравши сили:

— Хлопці, це я! Лукаша не пізнаєте чи що? Я вам допоможу, я можу...

Лукаш пройшов два кроки. Аж спітнів, так йому тяжко було триматись на ногах. Поточився, як п'яний, і впав. Підняли — мертвий. Голова колхозу озвався до Оксани:

— Якщо сама закопаєш його в садку чи десь там за хатою, я дам папірець. Миску картоплі отримаєш.

Підвода покотилася. Трупарна бригада виносила з хат трупи. Кидала їх в колодязі. І прикидала попелом, гноєм...

— Діду, а ти пасешся, як заєць? — звернувся товариш Макогін до старого Овсія, що лазив біля призьби; він нікого не впізнавав. Очима здивування дивився і мовчав.

— Діду, коли хочеш, похоронимо по-людському. Все одно помреш. Спеціяльно за тобою приїжджати не будемо. Ми Петра напівживого викинули на віз.

Дід підозріло глянув на віз, і:

— Закони, таку мать... Живих закопуєте. Бачите рухаюся ще. Совєтськая власть!.. Переживу ще й вас!

Оксана, повертається з сільради, дала дідові одну картоплину. Він став на коліна і довго хрестився. Біля призьби розіклав багаття. Варив у горшку обід з однієї картоплини. Тішився. Щось до себе бурмотів.

— Весна, діти мої, — повернувшись до дітей, сказала Оксана. На долівці поклала два круглих камені. З скрині дістала торбинку з кукурудзою: шклянок дві збереглося на насіння. Вона пучкою клала зерно на камінь, другим тиснула: хоче для супу крупів зробити. Біля мами сиділи: Пилипко, Івась і Катруся. Оченятами слідкували за тріском зерен під жорнами. Коли одна кукурудзина вискочила, Івась схопив. Винувато оглянувши всіх, поклав собі в рот. Оксана зідхнувши, перестала молоти, і:

— Івасику, всі їсти хотять. Поклади, дитино.

Івасик вийняв з рота кукурудзину, стиснув у кулаці, дивиться на всіх жадібними очима, а сльози тільки: кап-кап. І такі великі, як кукурудзина, сльози...

— Не плач, дитино. Їж уже, тільки не плач.

Пилипко і Катруся заздрісно глянули на братчика. Слідкували, як почали рухатися його уста, коли він розкусив зернину. З-під жорн знову викотилась кукурудзина. Катруся поклала на неї пальчики. Щоб ніхто не помітив, укинула в рот. А Пилипко:

— Мамусе, бач яка ти, ніби й не помічаєш...

— Поклади, дитино. Боже мій, всім потрошку треба. Поклади, Катрусе!

— Ага, Івасику можна, а мені не можна...

Зідхнула Оксана. Підійшла до печі, щоб жменькою крупів заправити кип'яток.

В квітні, коли всі трупи були звезені, ті, що залишились у живих, поспішали в колгосп на працю. Матері вели з собою дітей. Люди були пухлі, але на їх землистих лицях можна було побачити щасливі усмішки. Раділи, що живі. Мало хто в світі розуміє цю радість.

Для працюючих давали обід — миску кулешу. Людина, раз вдень попоївши, може не тільки жити, а й працювати. Матері саджали дітей навколо мисок. Ділились зробленою порцією. Діти не працювали, і тому не отримували: були під опікою батьків. Матері, що втратили своїх дітей, скоса поглядали на Оксану, заздрили їй; говорили:

— Тут ледь самі вижили, а ти ще й дітей зберегла. Хоч би одну ,а то всіх трьох. Жила б чесно, то діти померли б. Певно мала закопане зерно.

— Коли б мала, то Лукаш не помер би, —озвалася Оксана.

Діти в той час, коли мама розмовляла і вислухувала докори, виїли куліш. Катруся почала пальцем у мисці визбирувати крупинки, які не давались взяти ложкою.

— Та й дітей паскудних маєш! Гляньте, з'їли все. Матері нічого не лишили. Все одно добавки не дадуть, озвалась стара Параска, проколюючи голкою шкіру на пухлих, водою налитих ногах.

Оксана гладила дітей по головках. Діти, відчувши свою вину, вишукували пальцями крупинки в мисці. Підносили їх мамі до уст. Катруся взяла крупинку, що лежала на Івасиковій бороді, і піднесла мамі.

Мати подякувала дітям. І пішла на грядки. Сапаючи буряки, вона зривала листки лободи. Час від часу кидала в рот. Листочки молодих буряків смачніші, але їх зривати не можна. Око бригадира слідкує за колгоспним добром...

Коли появились щавель, кропива, Оксана перестала брати дітей у степ. Варила їм щавлевий суп і залишала в хаті. Вони живились гірчаками, квітками вишень, акацій.

В серпні Оксана пізно вечором поверталась з поля, присіла під житом. Зірвала трохи колосків. Вершник, що об'їздив поля, спіймав. Привів злодійку до сільради. Через тиждень почався суд. Народний суддя, що приїхав з району з двома міліціонерами, говорив:

— Обвинувачена Оксана Назаренко, встаньте! Чи знали ви, що за розкрадання соціялістичного добра, колгоспник карається судом?

Оксана:

— Я маю троє дітей. І вони щовечора дивляться на мене голодними очима. І спати лягають голодні. Я б їм душу свою віддала, щоб тільки нагодувати їх.

— Громадянко, відповідайте по суті справи! І не відхиляйтесь від відповіді. Чи знали ви, що робите злочин?

— Так, але... Хіба не злочин робить та мати, що прирікає дітей на голодну смерть... Я зрізала колоски. Але, товаришу суддя, я трошки... Два десятки колосочків, щоб тільки воду замутити.

Мати глянула на присутніх в залі людей. Ніхто їй не співчував. Всі дивились на неї з ненавистю, бо... як же! Майже вона єдина в селі зуміла врятувати від голоду трьох дітей. Тут щось підозріле?.. Хай не буде горда!

— Тихо, громадянко Назаренко, — сказав суддя. — Свідок Хома Кендюх, передаю вам слово.

— Я, значить, їду конем, і, значить, глянь! Біла хустина в житі. Глянь — аж то Оксана! І ще я замітив, значить, що вона зубами відкушувала колоски від стеблин. І ховала, значить, в пазуху, що, значить, коли й спіймають, то непомітно. Видно, що думала тільки трошки нарвати. Курка, значить, по зернині клює, от що я можу сказати.

— Люди, люди доброго серця! Та яка б я була мати!.. Степи ж наші, як море... Боже! Я ж для себе не рвала, дітям. Бо серце моє боліло, що їх на цілий день голодних лишаю. Знаю, що і Мотря, і Калина сердиті, що їх діти померли, а мої живуть... Не повбиваю ж їх. Один Бог знає, як вони вижили. Лукаш горобців ловив, от що!

Після декількох хвилин наради, суддя прочитав вирок:

— Іменем Української Совєтської Соціялістичної Республіки... За розкрадання соціялістичного добра, а саме — за зрізання колосків на колгоспному полі, колгоспницю артілі імени В'ячеслава Молотова... П'ять років поправно-трудових таборів з позбавленням виборчих прав...

Бабуся Марина підвела Катрусю, Івасика і Пилипка до мами. Навіть ті, що раніше гнівались на Оксану, тепер почали плакати, на її горе дивлячись. Оксана, витираючи сльози з очей:

— Івасику, ти ж найстарший. Вже сім років маєш... *Люби Катрусю.* Боже, Пилипку, що з тобою?..

Пилипко вийняв з рота зуб:

— Нові будуть рости, еге ж, мамо? А цей зуб я мишці віддам, добре?

Міліціонер:

— Громадянко, залиште дітей.

Мати, бідна мати за рясними сльозами не бачить дітей. Вивели її, небезпечну злодійку із залі, під руки. Посадили на віз, старою ковдрою застелений. Руки зв'язали... Мати:

— Не плачте, я приїду, діти. Привезу з міста хліба вам...

Хоч на очах були сльози, мати усміхалась. Вона всміхалась, щоб діти думали, що мамі весело, що вона їде в місто по хліб.

Діти переглянулись. Події, що проходять на їх очах, для їх незрозумілі. *Пилипко:*

— Коли по хліб, то чому біля тебе два солдати?

— Щоб мене вовки не покусали, діти мої... Івасику, в садку на могилі тата півники посадите.

Ген за село діти бігли за возом. Не могла мама їм помахати рукою, бо руки були зв'язані. Кивала головою, усміхалась... І діти, повіривши маминій усмішці, засміялись. І, здається, наслідуючи дітей, усміхнулось все навколо. Цвіркуни вигравали на своїх скрипочках, птахи в полях заливались співом, проводжаючи захід сонця. Жаби в ставку намагались перекричати одна одну. Вітерець ніс з долини запах сухого сіна...

ВОЛОДИМИР БОРОВИКОВСЬКИЙ

(Закінчення зі стор. 3)

своювали собі чужі здобутки, видаючи їх за „передові" твори „великого російського народу".

В малярській творчості В. Боровиковського спостерігаємо велику різноманітність його заінтересувань різними родами малярства та велику еволюцію його манери рисування і малювання. Одначе найбільшої слави здобув собі портретами. С. Маковський слушно каже, що наш мистець кілька разів, протягом своєї творчої праці, міняв свою манеру, характер рисунку і малярську техніку, як наслідок його вдумливого відношення до мистецтва, таланту знаходити нові способи малярських завдань, з особливою любов'ю і пильністю вишукуючи правду і красу.

В початках своєї діяльности в Петербурзі займався мініятюрним малярством, де створив свій власний стиль (напр. портрети дітей Львових 1794 р.). В початках своєї діяльности на Україні і під кінець свого життя багато праці присвятив релігійному малярству. Портрети В. Боровиковського це зразок майстерности, тонкого відчуття психологічних, індивідуальних особливостей портретованих, уміння передавати людські емоції. Всі портрети, зокрема жіночі, об'єднує стилістична цілість, що виходить з традиції українського портрету та індивідуального напрямку самого мистця. В. Боровиковський витворив свої власні композиційні засоби, уклад фігур, їх пози, жести, усмішки. Рисуючи вповні реалістично, при тім синтетизує індивідуальні риси портретованих. Віртуозно передаючи натуру, не старається приподобатися замовцеві, як це робили французькі та інші портретисти, підкреслюючи „привабливі" риси і затушковуючи від'ємні прикмети портретованих. Навіть в портретах царських вельмож і самих царів і цариць не уникав тих неґативних рис. В портреті блазнивого і дурнуватого Павла І, що було для мистця, як казали сучасники „благотрудним" завданням, бачимо справді блазнясамодура, у величавій царській мантії, але з короною на голові, що сидить трохи „набекрень"...

Жіночі портрети нашого мистця навіяні поезією, мрійливістю і кокетерією. Правда, „русскіє красавіци" не дуже то аристократичного роду, з французькими фризурами, пишними погруддями, але грубоватими руками і, як каже С. Маковський, „породистими" московськими носами. Кращий з них портрет Лопухіної 1797 р. Виїмок роблять портрети пані Родзянко і Безбородько, з шляхетнішими формами фігур і обличчя. Особливо досконала праця — портрет п. Родзянко (коло 1816-1820 рр.), мальований з великою любов'ю і надхненням до поезії минувшини. Загалом праці початку XIX століття витримані в вишуканіших формах і певному, виробленому рисунку. В портреті відомої французької письменниці Де Сталь, що відвідала Росію в 1812 році, Боровиковський дав монументальні форми енергійного і вдумливого обличчя. Подібно трактований і портрет дружини Державіна, але тут змальовано тип лише ласкавої господині без ніякого внутрішнього, інтелектуального життя.

В. Боровиковський: Портрет М. Лопухіної.

Малярська техніка В. Боровиковського дуже різноманітна і вигадлива. Фарби наложені прозорими мазками, тонко і свобідно. Загальний кольорит злегка золотистий, серед нього світяться воздушно-ніжні тони різних кольорів, що дають одну згармонізовану гаму. Згодом приходять прозористі емалієві барви, з лагідними ніжними тонами — бурштиново-сірі, перламутрові, слонової кости, поруч з димними тонами жовтавими, блакитними, філовими. Загалом мистець посідав знамените відчуття ніжких гармонійних барв і делікатних кольористичних сполук. В останньому періоді своєї творчости, барвні тони стають глибшими, густими і навіть різкими, при чім з'являється більше зелених відтінків.

В релігійному малярстві В. Боровиковський зробив величезний зворот до цілком реалістичного трактування в дусі новішого західньо-европейського малярства. Спеціяльно на Московщині було це цілковитою новиною і тому викликало неґативну критику і обезцінювання творів мистця. З праць В. Боровиковського на Україні відомі: іконостас Троїцької церкви в Миргороді 1784 р., фрески церкви св. Катерини в селі Кубинці, 26 ікон церкви села Романівці на Слобожанщині, домашньої церкви в с. Кубинцях Миргородського повіту. Поза Україною: іконостас соборної церкви в Могилеві 1709 р., церкви в Торжку Тверської области 1759 р., Казанського собору в Петербурзі 1804-1811 рр., церкви на Смоленському цвинтарі в Петербурзі. Коло цієї цвинтарної церкви було і поховано мистця (помер 16 квітня 1825 р.).

Належать В. Боровиковському також і побутові сюжети, як „Зима", „Новоторська селянка", „Вакханка", „Катерина". Всі ці, різні для доби мистця, побутові сюжети, так само як і праці релігійного змісту, майже не досліджені і репродуковані лише в малій частині.

Нарешті В. Боровиковський має велику заслугу в впровадженні нових способів ґраверства. Крім автопортрета, виконаного т. зв. „олівцевою манерою", йому належать прекрасно виконані євангелисти, як автолітографії. Хоч час повстання цих літографій точно не встановлений, але не підлягає сумніву, що виконані вони перед 1815 роком і тому являються не тільки першими літографіями у виконанні українського мистця, але і першими мистецькими літографіями в Петербурзі і взагалі в бувшій російській імперії.

Спадщина *Володимира* Боровиковського величезна. Лише одних портретів нараховують 160. Але довший час не вміли оцінити їх вартости. Досить вказати, що український мистецтвознавець В. Горленко в 1884 р. дорікав петербурзькому музеєві „Ермітаж", що там є лише одинодинокий портрет у виконанні В. Боровиковського. Щойно після того російські музеї і ґалерії почали „на ґвалт" скуповувати твори нашого мистця.

З учнів В. Боровиковського, треба особливо відзначити Івана Бугаєвського-Благородного (б. 1773-1859). Народився мистець в Києві в родині київського міщанина, вчився в Петербурзькій Академії (до 1794 р.), був академіком і радником Академії та одним з тих, що підписав заповіт В. Боровиковського. І Бугаєвський-Благородний теж був визначним портретистом і малярем релігійних образів. Знаменитий його портрет В. Боровиковського, що дає нам образ гарного мужчини, симпатичної людини і вдумливого та спостережливого мистця.

І так ми бачимо, як українські мистці, приїжджали до Петербургу, удосконалювали своє мистецьке знання у своїх старих земляків. Крім того, згідно з українським духом і ментальністю, виявляли особливу пошану і пієтизм до своїх учителів. Це величний ряд кількох поколінь українських мистців світового значення: Григорій і Дмитро Левицькі, Леонтій Миропольський, Лаврентій Калиновський, Кирило Головачевський, Антін Лосенко, Семен Маяцький, Іван Саблучок, Іван Ондольський, Іван Любенецький, Григорій Срібряницький, Михайло Козловський, Михайло Уважний, Володимир Боровиковський, Іван Бугаєвський - Благородний, Іван Мартос.

Шістнадцять могіканів, мистців такої міри, що поставили українську мистецьку культуру XVIII і XIX сторіч поруч найбільших світових імен!

Вол. Дорошенко

ПІД НЕБОМ ВОЛИНІ

Панас Хуртовина, Під небом Волині. (*Воєнні спогади християнина*). Вінніпег 1952, 8°, ст. 207.

Література спогадів у нас дуже нечисленна, тому кожна спроба цього роду мимоволі звертає на себе увагу. Тож не *дивниця, що я* зацікавився книжкою, наголовок якої виписаний угорі. Це „воєнні спогади християнина", нашого земляка з Волині, п. Панаса Хуртовини, мабуть псевдоніма. Спочатку вони друкувалися у „Канадійському Ранку", баптистському часописі, що появляється у Вінніпеґу, але не були докінчені і в повнім обсягу вийшли аж тепер в окремому виданні.

Ще переглядаючи „Канадійський Ранок", я зацікавився ними, а оце перечитав і цілу книжку. І перечитав з великою „цікавістю". Це проста, беспретенсійна сповідь справді віруючої й патріотичної людини про переживання під большевицькою й німецькою окупаціями в рр. 1939-1941

Зачинає автор з самого початку, з мобілізації до польської армії з вибухом війни, втечу на Захід польського війська й урядовців та появу на Волині совєтського війська. Оповівши про зустрічі та балачки селян з червоноармійцями, п. Хуртовина далі докладно малює режим, що його запровадили „визволителі". Не добра була ця нова влада й наші селяни поставились до неї явно неприхильно. Виявилося це вже в самому початку, під час виборів представників до Конституанти у Львові, яка мала ухвалити прилучення Західньої України до УССР. Селяни ніяк не хотіли голосувати за накинених згори комуністичних кандидатів, а начальство не дозволяло виставляти власних кандидатів. В результаті — виборча комісія, в якій автор брав участь, на кілька тисяч виборців знайшла тільки 38 важних голосів. Такі самі висліди попривозили до району і з інших сіл. Проте це не перешкодило властям заявити в обласній газеті, що виборці віддали свої голоси як один муж на „вибраних народом" кандидатів!

Оповідає автор і про те, як із його села кілька жінок вибралися за колишній польсько-совєтський кордон подивитися, як там наші люди живуть, і які жахливі відомости принесли вони звідти. Але ці відомості тривали коротенько, бо большевики швидко кордон замкнули. З дня на день життя ставало щораз тяжче — й матеріяльне й духове. Автор про все це нас добре інформує, бо йому доводилося працювати при виборах і в школі, й нарешті в кооперації. Він бачив, як заводили колгоспи, а „ворогів народу" розкуркулювали й вивозили на Сибір.

Доводилося йому мати діло з енкаведистами, які просьбою й грозьбою вимагали від нього, щоб був сексотом і доносив на своїх співвязнавців і взагалі про все, що ділося на селі.

Словом, на власному досвіді пізнав новий лад. Пробував навіть тікати і про ці свої справи також цікаво нам оповідає і загалом він нічого не затаює й не прикрашує, не виставляє себе ніяким героєм.

Оповідає й про ті жорстокості, які чинили большевики і які виявилися по їх втечі.

Населення стрічало німців, як дійсних визволителів. Вірило, що настане воля, буде своя влада. Але дуже скоро довелося розчаруватися в німцях, які почали поводитися з населенням, як із невільниками нижчої раси, призначеними на тяжку роботу й знищення. Тяжко читати розділ спогадів п. Хуртовини присвячений українським воякам совєтської армії, молоденьким хлопцям, що самі при першій-ліпшій нагоді добровільно здавалися в полон німцям, а німці вигубили їх голодом і холодом (ст. 104—108). Або картину розправи з жидами (ст. 108 і дальші). Німецькі жорстокості, полювання на людей і вивози на працю до Німеччини викликали спонтанний спротив населення. П. Хуртовина докладно оповідає, як почалася повстанча акція, про дії повстанців, про Українську Повстанську Армію, що її почав організувати отаман Бульба-Боровець. Автор дає живу картину діяльности УПА, її великої сили, взірцевої організованости й подиву гідної відваги, тих порядків, які вона заводила в опанованих нею районах. Окремий розділ присвятив також боротьбі з поляками. Роздмухали її очевидно, німці, щоб легше було панувати над окупованим краєм. Страшна це сторінка з життя многострадальної Волині. Та ще страшніша — це братовбивча боротьба, що повстала між самими українцями на партійному ґрунті, яка довела до поділу УПА та самознищення. Не можна без хвилювання читати опису цієї братовбивчої боротьби, що підкопувала в очах населення саму ідею української державности. Автор тут і в дальших рядках подає жахливі приклади партійної засліпленості й просто звірячого оскаженіння, з яким одна група нищила супротивну.

Сумні, дуже сумні сторінки, присвячені цій братовбивчій боротьбі, найсумніші з усіх його сумних спогадів. Невесело їх було йому писати, а нам читати. Але добре, що він не поминув їх, а з такою самою об'єктивністю літописця, як і про інші сторінки тодішнього волинського життя оповів нам. Це важливо знати, зокрема нашому молодому поколінню для науки, як не слід будувати своєї держави. Пригадуєте, що писав Шевченко в передмові до „Гайдамаків": „Серце болить, а розказувать треба: нехай бачать сини і внуки, що батьки їх помилялись".

І щира дяка авторові, що спокійно, майже стилем літописця, просто і без ніякого упередження, нічого не потаюючи, оповів нам про свою любу Волинь.

ЕНЕЙ НА ОРЧЕР БІЧІ

(Закінчення зі стор. 3.)

Минулась таборова супа,
Тепер клінуєш день-у-день.

А хтось інакшої співає,
І мова, наче водограй:
Чи є де краще — я не знаю:
„П'ять днів роби, а два гуляй".
Ні позики, а ні змагання,
Ні зборів тих і засідання,
Де хоч — не хоч, а спину гни.
Тут зовсім інші є умови.
Минулась супа таборова —
Тепер їмо ось як пани.

Таке й не снилося ніколи,
Як у колгоспі ми були"...
Пили тут славну Кока-Колу
І Пепсі-Колу теж пили.
І їли всякі марципани,
Жували гуму і банани,
І частувалися гуртом.
Були також і рідні страви:
Був чорний хліб і всі приправи,
І ковбаса із часником.

Усе це їли й розмовляли,
Як на привалі чумаки.
Ще й вогнище одні розклали:
Варили там куліш такий,
Як у старі часи ще дома...
І в серці туга всім відома,
Бо пригадався рідний край.
І кожен дума в тій хвилині:
„Нема на світі України,
Немає другого Дніпра".

Були й такі, яким тужити
За рідним краєм — дивина.
Їм рідний край — де добре жити,
Де хліба досить і вина.
Дивує тема їх відома:
„Коли повернемось додому".
Чого? Пощо? Це не для нас.
Ми тут вже звикли, приручились
І в казані цім розтопились —
Такеє зробить з кожним час.

Та ми вже надто розписались,
Вже притупилося й перо.
Усе докладно описали
І показали — де ж герой?
Яка в поемі цій ідея?
Отож вернімось до Енея
І так продовжимо роман.
Еней над берегом все ходить
І з моря вигляда погоди
І прозирає кріз туман.

І наче бачить Україну,
І чує здалеку слова:
„Чи чуєш батьку?" — „Чую сину"!
Згадались друзі, що в Сибірі
За рідний край, за честь і віру
Несуть кайдани у снігах.
І защо Боже нам ці муки?
Чи може... може для науки
Послав, розкидав по світах...

Чайки над морем білокрилі,
І туга серце обійма:
Нема ні вітру ані хвилі
Із України, ой нема.
Не гріє сонце на чужині.
Еней думками в Україні,
До неї серцем прикипів,
Вона для нього сонцем світить
Її ім'я, єдине в світі,
Було для нього наче спів.

І наче висновок учений
З життя свого Еней прорік:
Одна у мене наречена,
Я буду вірним їй повік.
Тоді до гурту повернувся,
Прислухався і посміхнувся,
І проказав Еней: гай-гай!
На що перевелось козацтво!
От і будуй із ними царство
І Україну визволяй!

Ще поки буря їх носила,
То кожен думав про одне.
Тепер же їх ніяка сила
З Америки не прожене.
Вже кожен тут загосподарив,
Вже дехто дім купив і „кару",
Що ж буде з них за років з п'ять?
Гукнув: „Гало евері баді",
І став тоді, як на параді,
Еней до всіх тут промовлять.

Святослав Шрамченко, капітан-лейтенант фльоти

ЩЕ ПРО УКРАЇНСЬКУ МОРСЬКУ МОВУ І ТЕРМІНОЛОГІЮ ТА СУХОДІЛЬНУ ПСИХІКУ

(1)

Не так давно (див. „Свобода" ч. 18, 20 січня 1953 р.) торкавсь я цієї теми, а за цей час в „Свободі" появилися статті зі суходільного психікою: Зенона Стефанова „До нашої військової термінології" чч. 90 і 91, 18 і 21 квітня 1953 року. Це й змусило мене ще раз повернутись до болючого для нас, українських моряків, питання. Між іншим, остання стаття З. Стефанова „До нашої військової (хіба воєнної) термінології („Свобода" ч. 130, 16 червня 1953 р.), за деякими винятками як заголовку і ще іншого, вже майже не носить ціх суходільної психіки.

Через те, що суходільна психіка сидить у нас глибоко, приводжу слова покійного морського міністра, капітана III. ранги М. В. Білінського, який по-геройському загинув у II. Зимовому поході під Базаром у 1921 році: „Пам'ятайте, що боротьба наша зі суходільною психікою наших державних мужів і особливо наших військовиків буде дуже тяжкою, бо ж не забувайте, що цю психіку, яка не є від злої волі, а лише від незнання і незрозуміння наших воєнно-морських обставин, переборювати дуже трудно. Вона глибоко сидить в нашому народі, який довго не жив власним державним життям, бо у старих державних народів, сама держава допомагає побороти цю психіку". Слова ці були сказані в Морському Генеральному Штабі у Києві 26 січня 1919 року, після того, як морському міністрові, після гарячої боротьби, вдалося провести „Закон про Українську Державну Фльоту" — головну підвалину кожної фльоти.

Мені особисто довелось бути не тільки свідком, але й учасником поборювання суходільної психіки в польській державі, якої нарід був цілковито суходільним і де, по кількох роках, вже були добрі наслідки.

Із-за суходільної психіки за часи нашої новітньої державности, так і пізніш, моряки, діставали буквально „копняків", як в наших воєнно-морських справах, так і в справах воєнно-морської термінології. Але раніш нас було багато і тому відбивати напади і удовіднювати дійсність було легше. Тепер, на превеликий жаль, мені, майже одному воєнному морякові, доводиться забирати слово і боронити цю, так наболілу для нас моряків, справу.

Поперше, не вільно фантазувати, як це робить в своїй статті Зенон Стефанів і робити з фльоти армію, — себто військо. Чи ми хочемо, чи ми не хочемо — ми ж маємо наші воєнно-морські закони, затверджені нашими законодавчими владами, з яких виходить, що Українські Збройні Сили складаються з війська (армії), фльоти і повітрофльоти (про останню ще не було так виразно, бо вона поділена була: військо мало свою, а фльота свою), як рівнорядних чинників, зрештою як і по всіх державах світу, як і тут в Америці в ЗДА.

Український термін „військо" чи „армія", то ті збройні сили, що ходять по суходолі — по землі.

Тому і такі вислови будуть для всіх трьох чинників збройних сил, правильні, як „воєнно-зобов'язаний", „воєнна повинність", „воєнна команда", „воєнний стан". Але вже наприклад „постава", то може бути військова для війська і може бути воєнно-морська для фльоти і так в багатьох випадках.

Офіціяльний воєнний титул Голови нашої новітньої Держави по законам був: „Ясновельможний Пан Гетьман Всієї України, Військ Козацьких і Державної Фльоти" і пізніш „Головний Отаман Військ і Фльоти УНР".

Яким правом ми мали б це зміняти, та ще й на еміґрації і відкинули фльоту?

Ми моряки завжди можемо зрозуміти військовиків, але військовики, очевидно, нас ні. Бо кожний воєнний моряк, по своїй освіті, може бути військовиком і то всіх родів зброї війська: піхоти, артилерії, технічних військ і т. д., але військовик не може бути воєнним моряком без відповідного і то досить довгого вишколу і позбуття суходільної психіки.

(Закінчення буде).

Часопис „Свобода" повинен знаходитися в кожній українській хаті!

61 ПРОМОВА ПРО УКРАЇНУ ПЕРЕД АМЕРИКАНЦЯМИ ЗА 9 МІСЯЦІВ

Федір Луців приїхав 20 років тому з Галичини до ЗДА. Тепер він є вчителем середньої школи — „гай-скул" в містечку Лейк Вилсон, у стейті Міннесота, та постійним співробітником стейтових часописів. „Морей Канті Геральд", що виходить у м. Слейтон, округи Морей у стейті Міннесота, пишучи про Федора Луціва, як свого нового колюмніста (постійного співробітника) та поміщуючи його світлину, з найбільшим признанням підкреслив, що Федь Луців за ввесь свій 20-літній період життя в Америці стояв і стоїть у тісному зв'язку з своєю батьківщиною і своїми земляками. І ось, цей наш земляк виголосив в часі від 4. вересня м.р. до 4. червня ц.р. докладно 61 промову в різних американських містах, містечках і селах перед різними американськими організаціями в сьоми повітах південно-західньої Міннесоти, завжди і всюди — про Україну. Подрібно він говорив про край і нарід український, про минуле України, про її змагання до волі та право на волю та про страшний голод в Україні, викликаний большевиками тому 20 років. Вже тоді, 20 років тому, Федір Луців, як молодий студент, слабо ще володіючи англійською мовою, промовляв про ту голодову катастрофу в Україні, але тоді ніхто не хотів вірити йому.

Яка велика різниця між 1933-ім і 1953-ім роком! Тоді дивилися на нього американці, як на „трабл-мейкер-а", як на підозрілу фігуру, що хоче розсварити американців із свіжо признаною ними владою Совєтів, — а тепер слухали його, як апостола правди, що знає злочин найбільшого злочинця світу й розказує про них людям вільного світу і вільної нації. Бувало, що не давали йому кінчати, тільки примушували говорити щораз нові подробиці і він промовляв по 3 години, викликаючи захоплення вдячної авдиторії. Колись, в р.р. 1933-35, проф. Василь Галич із м. Супіріор, стейту Висконсин, перекладав Федорові Луціву його промови на англійське і він вивчував їх на пам'ять, — нині він сам, виступаючи, як американець із бездоганною англійською мовою і вимовою, „виловлює" серед своїх слухачів чимало колишніх територіяльних українців, які щойно під впливом зустрічі з ним і вислуханих докладів признаються, що їх батьки чи вони самі в дитинстві прибули з України і зберегли пам'ять про Україну.

Така муравлина робота, як пропаґандивно - інформаційні доповіді для слухачів іншої національности, здебільша не видна в своїх безпосередніх наслідках. Але проф. Ф. Луців може похвалитися і безпосередніми успіхами, як напр. заява одного з його слухачів, полковника американської армії: „Мені мама казала колись, що ми є русини з Австрії. Але тепер я переконався, що я є українець". Таких „навернених" „русинів" було більше. Доповідач послугувався у своїх докладах не тільки словами, але й показовими доказами: він показував вирізки з совєтських часописів, світлини з колгоспів, совєтський пашпорт, світлини голодових страхіть ітд., так, що було неможливо оспорювати його оповідання про „совєтський рай". Тому трапився йому навіть такий випадок, що один із слухачів американців витягнув після докладу з кишені комуністичну газету з Ню Йорку і подер її, заявивши: „Від нині стаю американським патріотом".

Коли б ми мали цілі кадри таких доповідачів для американської публіки, то чи українська справа виглядала б так в американському й міжнародньому світі, як виглядає сьогодні?!

Д-р В. Помірко, вет. лікар.

ПЕРЕВІРКА М'ЯСА ДОМАШНІХ ТВАРИН В ЗДА

Перевірка м'яса в ЗДА почалась в 1891 році. До перевірки м'яса приневолила Америку торгівля - експорт, бо деякі европейські країни відмовили привозу не перевірюваного м'яса. До введення перевірки м'яса причинилась у великій мірі книжка Ю. Сінклера „Джунґлі", в якій автор представив жахливі умовини праці і гігієни в Шікаґівських різнях. Вже в 1906 році вийшов закон про перевірку м'яса, яке продається і рівночасно введено федеральну урядову службу перевірки м'яса. Федеральна служба перевірки м'яса підчиняється Департаментові Рільництва і відвічає за перевірку всього м'яса і м'ясних продуктів тих різень-фабрик, яких м'ясо і м'ясні продукти продаються по цілій Америці і є експортовані. Ще переводять м'ясну перевірку різних міст і стейтів, але м'ясо та м'ясні продукти тих різень продається тільки в даних містах чи стейтах.

Частинно саму перевірку, а головно нагляд над перевіркою в біля 1000 різнях в ЗДА виконують вет. лікарі і оглядачі м'яса. Перевірку м'ясних продуктів виконують тільки оглядачі-інспектори м'яса, під доглядом вет. лікарів, які за них несуть цілковиту відповідальність.

Перевіряється все дуже старанно, так м'ясо як і м'ясні продукти: шинки, бекони, бочки ковбаси, м'ясні консерви, смалець і товщі до варення. При перевірці продуктів звертається дуже велику увагу на якість і рід складників продукту, допильновується цілковито перебіг продукції.

Домашні тварини мають цілу низку зараз, недуг і захворювань, що роблять їх м'ясо непридатним і шкідливим для спожиття. Одним з найважливіших завдань перевірки м'яса є виключити м'ясо таких тварин від споживання людьми. Ту перевірку переводиться теж дуже старанно. В дні убою є перевірювані, ще за живі, домашні тварини. Вже під час тієї першої перевірки всі ті тварини, з яких м'ясо було б не придатне до їжі, виключається від убою.

В Америці одна особа споживає річно 145 фунтів м'яса. З того 68 фунтів вепрового, 63 фунтів волового, 9 фунтів телятини, 5 фунтів баранини. Курятини споживає одна особа річно біля 25 фунтів, индика 4 фунтів, і малу кількість м'яса качок та гусей.

В минулому році федеральна служба перевірки м'яса перевірила біля 90 мільйонів убитих домашніх тварин. З того знищено і не до пущено до спожиття біля 300,000 штук в цілости, біля 2 мільйони частин туші, головно голови. Крім того знищено біля $1\frac{3}{4}$ мільйона волових і телячих печінок. Перевірено біля 16 більйонів м'ясних продуктів, а знищено 14 мільйонів фунтів.

В заподані числа не входять забиті домашні тварини по фармах, які не підлягають перевірці.

Купуючи і споживаючи перевірене м'ясо і м'ясні продукти, ми повинні знати, що перевірене м'ясо походить від здорових домашніх тварин чи птахів та що воно приготоване після засад гігієни і не пофальшоване.

З Листів до Редакції

Дня 1. липня 1953 року.

Хвальна Редакціє!

В числі 141. „Свободи" із середи 1. липня ц. р. появився фейлетон о. Савки. В цьому фейлетоні автор розхвалив д-ра Дениса Лукіяновича, директора перемиської гімназії.

Це правильно, Денис Лукіянович був гарною людиною, він теж і в моїй гімназії був згодом директором. Але, чи треба аж з порядної людини робити революціонера і мученика, щоб його оцінити.

До речі, Денис Лукіянович не був ніколи вивезений большевиками і не згинув мучеником. Він далі живе у Львові і навіть живе діяльно. Останнім часом деяка наша преса подала за газетами з України, що він — цебто Денис Лукіянович, виступав 13. травня на „мітінгу" на могилі Івана Франка у Львові з промовою, разом із академіком Щуратом.

Це трохи не поважно робити революціонерів-мучеників із людей, які навіть задатків на революціонерів не мали.

Остап Тарнавський.

До Редакції „Свободи":

В числі ч.: 138; в статті п. А. Чарнецького: „Пам'яті політика і людини" закралася помилка: „Як посол варшавського сойму, д-р Степан Баран випрацював проєкт конституції, яка мала заґарантувати українцям територіяльну автономію".

Не для зменшення заслуг св. п. д-ра Ст. Барана, а тільки для ствердження історичного факту подаю:

В часі вакаційних ферій в 1938 року рад. двору і сенатор Володимир Децикевич зладив на моє прохання, два проєкти: персональної і територіяльної автономії; відтак провірила й одобрила проєкт територіяльної автономії правнича комісія Укр. Нац. Демократичного Об'єднання, а Екзекутива і Нац. Рада УНДО затвердила і рішила, що голова п. В. Мудрий має предложити його маршалові польського сойму як законопроєкт. Це сталося в місяці листопаді 1938 року. Маршал сойму відкинув цей законопроєкт з формальних причин. Жадав 50 посольських підписів, а ми мали тільки 15 послів і сенаторів.

Щиро дякую за поміщення цього спростовання і остаю з правдивою пошаною

Д-р Франц Свістель,

тодішний ген. секретар УНДО.

АМЕРИКАНСЬКИЙ КОМІТЕТ І РОЗЛАМ В КЦАБ-і

У зв'язку з розламом у КЦАБ-і, про що вже широко повідомлялось („Свобода", ч. 148 з 11. ц. м.), голова Американського Комітету для Боротьби з Большевизмом, віце-адмірал Л. К. Стівенс, склав таку заяву:

„Від самого початку своєї діяльности для виявлення допомоги еміґрації в її боротьбі проти большевизму, Американський Комітет ясно вказував, що він може піддержувати тільки єдиний фронт відповідальних російських і неросійських організацій, де ні один із цих елементів і ні одна часть їх не домінувала б над другою. Ніякого іншого об'єднання еміґрацій Комітет піддержувати не може. Послідовно, Американський Комітет старався довести до співпраці між розколеними на дрібні частини політ. одиницями, що ведуть боротьбу за визволення народів Совєтського Союзу від комуністичного ярма.

Недавнє наближення кількох значних російських і неросійських організацій з тереном діяльности Координаційного Центру відкрило вперше за 37 років перспективу створити широкий і сильний спільний фронт еміґрації проти комуністичної тиранії й імперіялізму. В теперішній момент понад 20 демократичних груп різних національностей, що являють собою велику більшість поміркованої середини політичних втікачів від червоного терору, створили два крила, з двома суперечними програмами.

„Американський Комітет не може повірити, що в обличчі тієї наростаючої кризи, яку нині совєтський режим переживає після смерти Сталіна, керівники поважних протибольшевицьких груп на еміґрації не зможуть знайти спільної плятформи, на якій можна б об'єднати всі здорові елементи для ведення вирішної боротьби для визволення їх батьківщини. Уважаємо, що така співпраця необхідна для ведення успішної боротьби проти большевицької пошесті та що творчі сили еміґрації знайдуть шлях для спільної рішучої акції".

— Повища заява адм. Стівенса потверджує повідомлення, що Американський Комітет далі намагається довести до посднання трьох російських груп, що противляться самостійницьким принципам поневолених народів, з представниками тих національних еміґрацій. Американський Комітет не хоче погодитися, щоб росіян, найчисленніший нарід в Совєтах, репрезентувала в новій центральній організації боротьби проти большевизму тільки одна група Ніколаєвського, таксамо, як — з другого боку — не хоче ставати на становище Керенського і Мельгунова, щоб співпрацювати з „ад гок" сфабрикованими представниками народів, як різні Гулаї, Зааруні ітд., що їх втягнено до КЦАБ-у „на злість" національним групам. Для Американського Комітету дуже приманливою є співпраця з авторитетними репрезентаціями народів, що створили були в ході російської революції власні держави, перші боролися з большевизмом і по нинішній день зберігають свої політичні еміґраційні центри з начальним гаслом — боротьби за волю і боротьби проти комуни. У заяві адм. Стівенса зазначено теж радість американців, коли обачили, що ось вперше ці національні представництва засіли за один стіл з росіянами говорити про один антибольшевицький фронт. Тим більше було розчарування американців, коли показалося, що з отих розмов вийшов не один, а таки вже зовсім явні два фронти, що взаємно себе паралізують. Ім'я Керенського для нас, українців, і для всіх, що знають нинішню підсовєтську дійсність, не пустий гук. Для американців воно все ще є символом тієї російської демократії, що прийшла на зміну царському режимові і пішла на еміґрацію під ударами большевизму, й тому Американському Комітетові не так легко це ім'я викреслити із списка осіб, з якими він хоче співпрацювати.

Тому, згідно з деякими інформаціями, Американський Комітет не тратить віри, що вдасться йому довести до злагоди, хоч вона можлива тільки тоді, коли Керенські-Мельгунови зречуться своїх анахронічних божків, що їм поклонялися все життя.

Читайте українські книжки і газети, бо часте читання веде до просвіти, а просвіта — це сила!

З пожовклих листків

ЩО ПИСАЛА "СВОБОДА" 50 РОКІВ ТОМУ

У числі з 16 липня 1903.

300 НОВИХ ЧЛЕНІВ ПРИСТУПИЛИ ДО У. Н. СОЮЗУ В ОДНІМ МІСЯЦІ.

Головний рекордовий секретар У. Н. Союзу, Семен Ядловський, передав до „Свободи" виказ членів, що приступили до Союзу в місяці червні 1903 р. Редакція проголосила цей звіт під заголовком „300 нових членів!" Список членів охоплює такі нові братства: Братство св. Иоана Хрестителя в Нюарк, Н. Дж.; Бр. св. Юрія в Сопіріор, Па.; Молодечий Союз у Виппані, Н. Дж.; Бр. св. о. Николая в Майнерсвил, Па. (73 члени). З давніше заснованих відділів, до яких приступили нові члени, згадані по черзі відділи 1—72, з пропущенням кількох відділів, які не придбали нових членів.

О. П. ФІЛЯС ПРО КАНАДІЙСЬКУ УКРАЇНУ.

о. Нестор Дмитрів, що в порозумінні з редакцією „Свободи" і горсткою українських священиків відбув організаційну подорож серед канадських українських поселенців, містить у „Свободі" довшу статтю з критичними замітками про статті про відносини в Канаді о. Платоніда Філяса, ЧСВВ., поміщені ним у 5 числах щоденника „Руслан" у Львові. О. Дмитрів називає спостереження о. Філяса „ревеляціями", які треба б поділити на такі частини: 1. характеристика народу щодо віри; 2. національна свідомість ; 3. матеріяльне положення фармерів і їх майбутність; 4. церква; 5. школа;6. російська схизма й головні виновники схизми.

О. Дмитрів висловлює погляд, що приписування вини світським священикам в Галичині за те, що „неначе наш народ не має ясного поняття віри", є несправедливе, бо ж працювали теж і оо. Василіяни як місіонарі. Замітку о. Філяса, що о. Дмитрів не залишився в Альберті та виїхав з Канади після першої спроби організації і тим дав нагоду царефільським серафимцям розпаношитися серед нашого народу, автор вважає за помилкову. Він виїхав, бо витративши свої гроші, не мав з чого жити. Успіхи серафимців приписує він недостачі зрозуміння релігійного питання канадських українців з боку французьких єпископів-католиків, які заявили, що не можуть визнати „дві католицькі церкви в Канаді" і хотіли українських поселенців приєднати до Римо-Католицької Церкви. З краю ніякої допомоги не було, ні моральної, ні матеріяльної, а тут не було навіть найпримітивніших засобів до життя, пише о. Дмитрів.

ПРИСУД В ОЛИФАНТСЬКІМ ПРОЦЕСІ.

Повітовий суддя в Скрентоні видав присуд, на підставі якого жаден священик не має права відправляти Богослуження в греко-католицькій церкві в Олифанті, якщо не має юрисдикції від скрентонського латинського єпископа. Хоч це тільки вирок повітового судді і відноситься до одного повіту, та ще виданий в час виборчої кампанії, то інші латинські єпископи, заохочені успіхом скрентонського єпископа, певно не забудуть віднестися до суду, якщо б український священик в їхній дієцезії зважився сповняти свої обов'язки, не постаравшися наперед за дозвіл („факультіс") в латинського єпископа. Словом: скрентонський вирок зміцнив позицію латинських єпископів і віддав їм майже цілковиту власть над українськими церквами в Америці. Покищо справи стоять так, що цей вирок може бути уне별нений вищим судом, як буде внесена апеляція. Та без огляду на це, як справа буде вирішена в судах, українці, особливо галицькі, повинні запам'ятати собі одне: Якщо українська церква в Америці, це найсильніше забороло проти винародовлення, буде розбита на кусні тутешніми латинниками і цареславними, то це „не буде вина тих кількох людей, що боронили її, напружуючи всі свої сили, але буде вина галицької ієрархії церковної й української суспільности", що „не хотять навіть пальцем кивнути в справі американської церкви" і не висилають до Папи навіть пересланого їм в цій справі меморіялу.

44-РІЧНА ЖІНКА ВРОДИЛА 19 ДИТИНУ

В місцевості Карбондейл живе подружжя Рексфорд Овклі, яке каже, що воно не боїться мати навіть і 24 дітей. Пані Овклі має 44 роки життя і вродила своєму чоловікові вже дев'ятнадцяту дитину, шестифунтову дівчинку. З дотеперішніх їхніх дітей живуть усі, крім однієї. Найстарший їхній син Джеймс має 24 роки, а наймолодші близнюки по 16 місяців.

„ПІД ВІЛЬНИМ НЕБОМ СОЮЗІВКИ"

„Під вільним небом Союзівки" це заголовок передрукованої вже в щоденнику редакційної статті із спеціяльного видання „Свободи", вакаційної одноднівки, приготованої й виданої з нагоди відкриття Союзівки в днях 4 і 5-го липня, та надрукованої „власними технічними засобами" Союзівки, себто на міміографі. Одноднівка мала шість сторінок густого машинопису канцелярійного формату, кольорову заголовну сторінку з двома фотографіями та один рисунок. Дві дальші сторінки одноднівки, 7 і 8-му, не можна було надрукувати, бо міміограф „відмовив службу". Редакція одноднівки була в клопоті, бо власне на останній, отже ненадрукований сторінці була зввага, що „д-р Л. Мишуга за ту одноднівку не відповідає". Все ж таки, в одноднівці були деякі матеріяли, що в більше або менше дотепний спосіб характеризували й деякі фрагменти з відкриття Союзівки, й тому їх передруковуємо.

В рубриці одноднівки під спільним заголовком „Кажуть" м.і. сказано. . .

. . . що п. Д. Галичин, кажучи в своїй промові, що Союзівка повинна стати нашим культурно-духовим осередком, мав очевидно на думці національну бару й граючу шафу.

. . . що учасники урочистого відкриття Союзівки звернули увагу на те, що о. Лотович спеціяльно намагав кропилом в той бік, де стояв д-р Л. Мишуга.

. . . що матеріяльну й духову поживу мали ті гості, які купували „гат-докси" та „сендвічі" в д-ра Луки Луцева; вони були запаковані в надіслані до Свободи літературні твори.

. . . що в Союзівці все було в порядку, поки до її управління не ввійшов п. Ярослав БалаҐан.

. . . що хор УНС і „Свободи" значно підтримували дві союзівські собачки, що починали сумно вити, коли хор співав веселі пісні.

. . . що п. Котик, виконуючи свої функції на Союзівці, поводився, як лев. . .. натомість Лев Лепкий заплакав, як мала дитина, діставши з Ню Йорку книжку „Наш Львів".

В іншій рубриці, під багатомовним заголовком „Ха-ха-ха", м.і. написано:

НА ВСЯКИЙ ВИПАДОК. . .

— Не добре„ — каже захурено один гість до другого, чекаючи коротко, бо „лише" одну годину, на початок концерту в суботу 4-го липня. — Дивіться, як тут багато людей, чоловіків і жінок, глота велика, може ще хто й зімліти.

— Ну, добродію, — відповідає ображено розмовець — то ви, видко, не знаєте, що управа Союзівки все передбачила й все приготовила; дивіться: он-де стоїть д-р Осінчук з Ню Йорку, для всяких хворіб; а ось-там сидить д-р Макарушка, теж з Ню Йорку, від печінки, а там далі сидить д-р Станецький з Нюарку, ґінекольоґ. А в дальшому куті видите д-ра Кібзея з Дітройту, психіятра. Управа Союзівки змобілізувала першу поміч усіми фахівцями на всякий випадок. . .

ГУЦУЛ ПРИ ПАТЕФОНІ. . .

— Хто це такий, тату, той високий, гарний гуцул, з киптаром і дзюбинкою?

— Це, сину, пан Бакад, генерал від танцюючих гуцулів і гуцулок, старших і дітей.

— А то певно п. Бакад буде танцювати на самому переді?

— Ні, п. Бакад, дириґує нині музикою, він закладає платівки на патефон.

— То пощо було йому вдягати на себе ті тяжкі гуцульські речі для закладання платівок?

— Ти цього не розумієш: Щоби не тільки танцюристи пізнавали свого генерала, але й патефон мав більше респекту.

ПЕРЕСТАРІЛА ПІСНЯ

Жаль мені тої бідної дівчини, що всю нічку „ждала й не діждалась" невірного козака й „свічечку світила" — але скажи мені, Олю, чи дійсно в таких випадках в Україні свічечки світять — питає заклопотана молода гостя, вислухавши сантиментальної любовної пісні, яку п-ні Ольга Лепкова - Ястремська співала на концерті в Союзівці.

— Не будь смішна — сердито відповідає приятелька; — поперше — на Союзівці нема свічок, по-друге — по ночах ніхто дурно не світить, по-третє — на Союзівці є (або повинні бути) джентельмени, а не невірні кокази, і по-четверте — коли ти приїхала сюди шукати собі бойфренда, то не бери собі прикладу з дурної дівчини, яка не вміла нічим ліпшим приманювати козака, як горіючою свічкою.

Була в одноднівці теж окрема „СПОРТОВА ХРОНІКА", в якій м.і. подано такі місцеві „спортові вісті":

Одною з перших спортових імпрез, влаштованих з нагоди відкриття Союзівки, були вареникові змагання вже в п'ятницю ввечорі. Змагання відбулись в їдальні між заквартерованими в Союзівці гістьми й перелетною дружиною УНС та „Свободи" й закінчившися вислідом 6:4 в користь перелетних. Капітанами дружин були: заквартированих „гані-мунець" — мґр. Кекіш, а перелетних — п. Т. Гіль. Функції судді виконував безсторонньо п. Хай-Хап-Драп, заанґажований на час відкриття американський українець японського роду.

В невідбутих змаганнях в кічку за повну чашу п. Романа Слободяна виграв вакувером д-р Лука Мишуга, бо ніхто з противників не мав цивільної відваги квестіонувати його чемпіонат, здобутий ним ще в клясі III. А. ц.к. гімназії у Львові. Д-р Мишуга, чемпіон, виступав у вишиваній сорочці.

Змагання у водному м'ячі в басейні Союзівки перетворилися з конечности в копаний м'яч. Вхід на басейнове грище бравурно бльокував своєю солідною конструкцією мґр. О. Олесницький з Нюарку.

Безсумнівний чемпіонат в тенісі здобув в Союзівці форман друкарні „Свободи" п. Софрон Федів, навіть не витягаючи привезених ним двох ракет.

Союзівська вакаційна одноднівка „Свободи", що силою обставин появилась в „обмеженому тиражі", містила теж загальні інформації про перебіг посвячення, відкриття та мистецькі виступи.

Ще одна українська політична партія

В останніх днях різні українські установи й організації в Америці (та мабуть і в Европі) одержують масово, видко, розсилані, на тоненькому папері друковані і на ротаторі перебивані повідомлення від „Української Селянської Партії", яка рішуче відмежовується від тієї Селянської Партії, яка 25—26 квітня ц. р. відбувала свій З'їзд в Ню Йорку. В одному з отаких писем читаємо, що теперішня Селянська Партія нав'язує до давньої партії, основаної ще в 1912-му році, коли її головою був пок. М. Міхновський. Ця партія, як сказано, відновилась на еміґрації в 1945-му році під головуванням одного з членів тодішньої Управи, проф. Евгена Архипенка. Уповноваженим УСП в ЗДА є Петро Могилин в Ню Йорку, що його друкований підпис видніє на деяких з тих письм, повних лайки на Союз Земель Соборної України, що „порушуючи пристойні форми взаємовідносин поміж партіями", дочепив собі назву „Селянська Партія — СП".

Таким чином, виходило б, що маємо вже дві селянські партії, які сваряться за „леґальність".

„Покищо маємо вже в ЗДА 9 політичних українських партій, чи політичних організацій, і то лише скромно рахуючи. Звичайний громадянин вже їх не вичислить, треба для цього фахівців. Треба хіба бажати собі, щоб „партій" появилося щораз більше, бо тоді цей штучний поділ американсько-українського громадянства, який не має нічого спільного з природними різницями ідеологій і світоглядів, дійде до повного абсурду і щойно тоді громадсько - політичні діячі з почуттям відповідальности, що причасні до теперішнього ненормального стану, стануть думати про відворот від працесу анархізації і атомізації громадянства.

БДЖОЛЯНЕ ЖАЛО СПРИЧИНИЛО АВТОВУ КАТАСТРОФУ

В місцевості Івенс Сентер, Н. Й., бджола вжалила в сам ніс шофера Реймонда Тонуччі. Він втратив контролю над автом, яке наїхало на поруччя моста та розбилося. 81-річний Френсіс Деллсано згинув у цій катастрофі, а шофер та інші пасажири поважно ранені.

ЗВІТ

з пожертв зложених у Злученому Українському Американському Допомоговому Комітеті у Филаделфії за місяць січень 1953 р.

ВІРДЖИНІЯ:
Арлінґтон: Ксеня Орах $5.
ВІСКАНСИН:
Гадсон: М. Каплистий $5.
ДЕЛЕВЕР:
Вилмингтон: Н. Кравчищин $5.
Милфорд: Л. і К. Пільх $10.
ДІСТРІКТ КОЛОМБІЯ:
Вашингтон: С. Мелех $5; П. Завиць $2.
ІЛЛИНОЙ:
Спринґфілд: Андрій Ляхимець $5.
Шікаґо: Укр. Робітничий Союз, відд. ч. 287, $20 (на „Коляду"). Ґ. Ватаманюк $15. По $10: Іван Ткач, Дмитро і Марія Вусович, СУМА осередок ім. Крут. По $5: Франц Луцький, П. Грицеляк, П. Головатий; Микола Ляшенко $2; Є. Сербенський $1.
ІНДІЯНА:
Індіянаполіс: Василь Стародуб $5.
КАЛІФОРНІЯ:
Лос Анджелес: Збірка „Коляда", переслав М. Новак, $10. Зложили: „Українська Централя" м. Лос Анджелес $25. По $10: Ст. Шостак іМ. Марків. По $5: М. Новак, М. Струман, О. Заверуха, Т. Семаківський. М. Байсарович $3. В. Пащенко $2. Володимир Романюк $5.
КЕНЗАС:
Кензас Ситі: У.Н.С. відд. 323 $10.
Улісез: П. Петришин $10.
КОННЕКТИКАТ:
Гартфорд: Яр. Олексишин $5.
Ню Гейвен: Стефанія Шевчук $5.
Фейфілд: А. Ґембатюк $1.
МАССАЧУСЕТС:
Бостон: А. Берегулька $5. В. Музика $1.
Голийовк: Н.Н. $1.
Пібоді: П. Губич $10.
МЕРИЛЕНД:
Балтімор: Дмитро Царик $10. П. Зозуляк $1.
Елікат Сиґі: В. Корсун $5.
Квін Ени: Я. Шакало $2.
Стейт Санаторіюм: Мих. Завальняк („Коляда") $5.
МІЗУРІ:
Кензас Ситі: І. Трищук $5.
Ст. Джозеф: Вас. Данилюк $5.
Ст. Луіс: У.Н.С. відд. 378 $10.
МІННЕСОТА:
Міннеаполіс: По $5: М. Полосенко, Ал. Филипович, І. Марусенко. Г. Барабаш $1.
МІШІҐЕН:
Дітройт: Богдан Курах $9. Філія Укр. Конґр. Комітету $10. М. Дудун $1.
Нюберві: Д-р О. Банах $15. Д-р Т. Я. Решетило $3.
Гемтремк: М. Галицький $10.
НЮ ДЖЕРЗІ:
Бейон: По $10: О.О.Ч.С.У., Микола Гіс.
Вартон: Т-во Сприяння Укр. Нац. Раді (збіркова листа ч. 5802) $17.50. По $2: С. Навроцький, О. Василенко, А. Кузик. По $1: М. Семенець, І. Савицький, С. Шуляка, М. Порзянка, Ф. Німець, С. Таран, М. Кадиґроб, П. Сулимка, М. Акименко, М. Янда. Решта дрібними.
Випани: В. Здендяк $1.
Дейтон: М. Обріско $1.
Джерзі Сиґі: О. і А. Попик $5.
Елізабет: Союз Українок Америки ч. 24 $10.
Нюарк: В. П. Золотарів і Ф. Ґордон по $5.
Перт Амбой: Ст. Грабар $5.
Пессейк: Василь Сидорчук $10.
Плейнфілд: У.Н.С. відд. 372 $10.
Тамз Рівер: М. Куртяк $5.
Трентон: Збірка на Листопадовому Святі для інвалідів у Европі (переслав Іван Сенко) $33.03. Я. Вакуменко і Іван Піддубний по $5.
Трой: Іван Димитрук $10.
НЮ ЙОРК:
Ню Йорк Сиґі: „ЗУАДК" відділ ч. 2 $121.25. Зложили: Теодор Вовчина $30. „Марійська дружина" $20. По $10: Т-во „Вібрка", Роман Вілінський. По $5: Я. Сидорак, М. Тарасенко, Антоніна Кушнір. По $3: М. Чижович, В. Кучицький (Комітет „Мати й Дитина"), Д. Витвицький. По $2: Балицький, І. Несадименко, Стефанія Гуцалюк Ст. Навроцький. $2.50: З. Івасишин. $2.50; Артем Зубенко $1.50; по $1; П. Глут, В. Мицак, І. Тимчишин, О. Кривонос. Від анонім. жертводавців $11.25. О.Б.В.У.А., збірка „Коляда", (переслав Іван Винник $10. Зложили: По $1: В. Барвинський, І. Винник, Й. Вишневський, І .Козак, П. Паливода, Бартко, Круглий. Решта дрібними. По $5: Т. Капуста, Р. Вілінський, Дм. Сосяк, Т. Кушнир. Л. Крушельницький $3. Романа Дигдало $1.71. Омелян Мушкевич $5. А. Решутко $15. П. Самсон $10. І. Вишиваний $5.
Асторія: У.Н.С. відд. ч. 69 $10. У.Н.С., відд. ч. 5 $10.
Албані: О. Копач $2.
Вестбері: У.Н.С. відд.327 $20, Василь Горин $2.
Гадсон: Ф. Вородієвич $3.
Йонкерс: М. Макарчук $20.
Когоус: „Самопоміч" $10.
Лоувил: Анатоль Самійленко $5.
Озон Парк: В. Топорницький $5.
Олін: Гр. Романків $15, Марія Кружинська $10.
Рівергед: І. М. Футерко $1.
Рачестер: Укр. Правосл. Церква св. Покрови $10. Союз Укр. Америки, відд. ч. 47 $10. Кирило і Олекса Дига $10. По $5: Р. Шутер, С. Гунка, В. Огаренко, М. Снігур, М. Тицький, М. Довгенко, Т. Тихонюк, М. Скрипник. В. Петришин $1.
НЮ МЕКСИКО:
Мейгіл: Ф. Дребот $15.
ОГАЙО:
Жірард: Іван Кравець $5.
Кантон: І. Іваницький $2.
Клівленд: О. Мироненко $5.
Толідо: М. Закорчений $5.
Урічвил: Іван і Марія Стець $10.
ПЕНСИЛВЕНІЯ:
Филаделфія: Проґр. Амер. Укр. Клюб $25. По $10: С.У.А. відд. ч. 48, Укр. Робітн. Союз, М. і Н. Карпиних, Олександер Занчук, М. Сампара, Іванна і Микола Кривопуск. По $5: О. Бережницький, І. Тащук, Ю. Матлак, Н.Н., Розалія Обрізник, Сава Пласка, В. Бурбан, В. Звоздяк, М. Мойсишин, Ф. Колюбінський. М. Кривопуск $3. Добровольський $2. О. Дубинський $1.
Брістоль: А. Галайдіда $10.
Гейзелтон: Ст. Глинянський $5.
Девон: Семен Чалишев $5.
Джанет: П. Вілон $2.
Дженкінтавн: М. В. Дольницький $4.
Джонставн: Ю. Куля $5.
Ембридж: У.Н.С., Відділ ч. 276 $10.
Іестон: П .Скобало $2.
В. Істон: Андрій Векленко $5; І. Кошований $1.
Ленкестер: Филип Бойко $10.
МекКіз Ракс: Іван Фурсів $5.
Монессен: Ст. Трач $1.
Нортгемптон: Лука Демчук $5.
Скрентон: По $10: Михайло Волощук, Укр. Робіт. Союз.
Труп: Т. Хомин $2.
Честер: УНС відділ ч .156 $10, УНС відділ ч. 352 $10.
РОВД АЙЛЕНД:
Вест Варвик: Л. Москалюк $5.
Провіденс: Микола Колпак $5.
ТЕКСАС:
Гюстон: Петро Біщук $5.
КАНАДА:
Вінніпеґ, Ман.: Іван Венґер $2.
Гамилтон, Онт.: С. Стрихарський $2.

Злучений Український Американський Допомоговий Комітет у Филаделфії

UNITED UKRAINIAN AMERICAN RELIEF COMMITTEE, INC.
P. O. Box 1661, Phila. 5, Pa. U.S.A.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНС

НЮ ГЕЙВЕН, КОНН. — Т-во „Любов", відд. 370, повідомляє членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 19. липня, зараз по великій Сл. Божій, в церковній залі при 127 Park Street. Проситься всіх членів прибути, бо є дуже важна справа до полагодження, що мусить бути ухвалена більшістю присутних членів. Як відомо, наша громада купує нову церкву і кожне товариство дарує певну суму на купно. Самий уряд не може ухвалити дар. Якщо на зборах не буде відповідна більшість членів, уряд буде змушений скликати надзвичайні збори. Проситься всіх довгуючих членів вирівняти свої вкладки. — П. Воляник, предс.; В. Колисняк, кас.; В. Ґіна, секр.

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА. — Місячні збори Б-тва св. Юрія відд. 239 УНС відбудуться в суботу, 18. липня точно о год. 8. ввечорі. Біжучі справи як плачення вкладок та видання чеків за дивіденду буде полагоджувати секретар вже від год. 5:30 попол. Приявність всіх членів обов'язкова. — Уряд.

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА. — Т-во „Дністер", від. 430, повідомляє своїх членів, що побір складок за місяць липень, відбудеться в неділю, 19. липня, в год. від 12. до 2. по пол., в Укр. Клюбі при 847 N. Franklin St. Всіх довгуючих членів просимо о вирівняння залеглостей, бо в противному разі будемо змушені їх суспендувати. Рівночасно просимо відібрати чеки на дивіденду, щоби не стратили платничої важности. — О. Бакай.

Посмертна Згадка

АНТІН ЦАПАР, довголітний член і урядник Бр. св. Арх. Михаїла, відд. 11 УНСоюзу в Джанставн, Па., помер 10. липня 1953 р., в 73 році життя. Покійний походив зі села Вахльова, пов. Ліско, Зах. Україна. Оставив в смутку двох синів Михайла й Івана, три доньки Анну, Катерину, Розалію і сім внуків. Похорон відбувся 13. липня при участи Родини, Приятелів та членів відділу з греко-катол. церкви св. Івана Хрестителя, а відтак на цвинтар св. Володимира. — В. Н. П.!

П. Сціпений, секр.

Ставайте членами Українського Народного Союзу, а тим самим і співвласниками чотирнадцяти-мільйонового Союзового майна!

ТАРЗАН, ч. 3107. Диверсія.

Вискочивши на карниз вікна, Тарзан приготовлявся до довгого занурення в крокодилячому ставі внизу.

Тарзан, різким криком „кріґаґ, джімля", відвернув увагу соріяна від його приреченої жертви на одну хвилину швидше на себе, поки Пейджа мали скинути з берега, — і відплив далеко, — довгим зануренням.

Коли Тарзан хлюпнув до води, джімля скерувався до нього.